T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANINDAN BULUNMUŞ HEYKEL PARÇALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. AHMET A. TIRPAN

HAZIRLAYAN

Özge BÖKER

KONYA 2010

ÖZET

İhtişamlı bir giriş kapısına sahip, dört tarafı stoalarla çevrili Lagina Hekate Kutsal Alanı Türk Arkeoloji ve müzecilik tarihinin başlangıç noktalarından birisidir. Her bir cephesinde farklı bir konusun işlendiği frizleri Geç Hellenistik Dönem mimari kabartma örnekleri içinde ender rastlanan örneklerdendir. Ayrıca kazılar sonucunda bulunan mermer heykel ve heykel parçaları kutsal alanın Geç Hellenistik Dönem ve Roma Dönemine ait birçok heykeltıraşlık eserine ev sahipliği yaptığını göstermektedir.

Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında sürdürülen sistemli kazılar sonucu bulunmuş mermer heykel parçalarından 30 tanesi çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Parçalar; Bay ve Bayan Figürü Parçaları, Frizlere Ait Olduğu Düşünülen Parçalar, Başlar, Vücut Parçaları ve Kıvrım Parçaları olarak ayrılmıştır. Gruplandırılması yapılan parçaların tanımlanması ve tarihlendirilmesi yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda kutsal alandaki heykel çeşitliliği ve frizlere ait olabilecek parçalar, benzerleri bulunan örneklerle gösterilmiştir.

ABSTRACT

Lagina Hekate Sanctuary is one of the starting of the Turkish history of Archeology and Museology. Friezes of temple, each side have been carved different issue, is the one of rare examples of the Late Hellenistic Period. İn addition, marble sculpture and sculpture parts are found in excavations shows us the sanctuary has made landlord from Late Hellenistic and Romans period.

Marble fragments of sculpture (30 fragments) are constitute base of our work from found of excavations. Marble fragments of sculpture are constitute base of our work from found of excavations carried out under the chairmanship of Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan. The fragment were separated; figures of male and women, possible frieze fragments, Heads, body parts, fragment of folds. The fragments were done identification and dating of after grouping. The variety of statues and possible frieze fragments had been found in the sanctuary by comparing similar the examples as a result of this study.

İÇİNDEKİLER

ÖZET İ

ABSTRACT İİ

İÇİNDEKİLER İİİ

KISALTMALAR Vİ

ÖNSÖZ Vİİ

1 GİRİŞ Vİİİ

2 LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANI 1

2.1 Lagina'nın Coğrafi Konumu ve Tarihsel Süreci 1

2.2 Kutsal Alanda Yapılan Araştırmalar ve Çalışmalar 3

2.3 Kutsal Alan İçindeki Yapılar 5

2.3-1 Propylon 5

2.3-2 Altar 6

2.3-3 Tapınak 6

2.3-4 Stoa 8

2.3-5 Bazilika 8

2.3-6 Naiskoslar 9

2.3-7 Diğer Yapılar 9

3. LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANINDAN BULUNMUŞ HEYKEL PARÇALARI 10

3.1 Bay ve Bayan Figürü Parçaları 10

3.1-1 94N11 10

3.1-2 96P70 11

3.1-3 96P71 13

3.1-4 97A10 15

3.1-5 98A153 17

3.1-6 99-13 19

3.1-7 00T44 20

3.1-8 03 21

3.1-9 07LYB-M04 22

3.2 Tapınak Frizlerine Ait Olduğu Düşünülen Parçalar 23

3.2-1 99-11 23

3.2-2 99-12 25

3.2-3 04TM01 27

3.2-4 01T20 29

3.2-5 99-14 30

3.2-6 99-15 31

3.2-7 99-10 32

3.2-8 98AB03 33

3.3 Başlar 34

3.3-1 03TH01 34

3.3-2 06LKS01 35

3.4 Vücut Parçaları 36

3.4-1 99-2 36

3.4-2 99-16 36

3.4-3 01T22 37

3.4-4 07A-M01 37

3.5 Kıvrım Parçaları 38

3.5-1 98ATD7 38

3.5-2 99-8 38

3.5-3 99-47 39

3.5-4 99-48 39

3.5-5 00T35 40

3.5-6 01T17 40

3.5-7 02AY2 40

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 41

KAYNAKÇA 45

ÇİZİM LİSTESİ 47

RESİMLERİN LİSTESİ 48

KISALTMALAR

Kaynakça Kısaltmaları

BCH	Bulletin de correspondance hellenique
IK	Inschriften grieschisher Staedte aus Kleinasien
IstForsch	Istanbuller Forschungen
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
TTK	Türk Tarih Kurumu

Metin Kısalmaları

m	Metre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
yy	Yüzyıl

ÖNSÖZ

Lagina Hekate Kutsal Alanı Türk arkeolojisinde önemli bir yere sahiptir. Osman Hamdi Bey tarafından başlatılan sistemli kazılar, değişen aralıklarla Türk arkeologlar tarafından devam ettirilmiştir. 1967-1970 yıllarında Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından kazı çalışmaları yapılan alanda, 1993 yılından bu yana Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan tarafından sistemli kazı çalışmaları sürdürülmektedir.

Çalışmamızı oluşturan eserler Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında sürdürülen kazı çalışmaları sırasında bulunmuş ve kazı deposuna alınmış malzemelerden oluşmaktadır. Bu malzemeler seçilirken içlerinden spesifik olanlar ve ait olabilecekleri heykeller hakkında bilgi verebilecek parçalar seçilmiştir.

Hellenistik Dönem heykeltıraşlığı hakkında bilgilerimizin çoğu Roma Dönemi kopyalarından gelmektedir. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda birçok heykel parçası bulunmaktadır. Bu parçalar genellikle değerlendirmeye alınmayıp müze depolarında kendi hallerine bırakılmaktadır. Bütünü oluşturanın parçalar olduğundan yola çıkarak Lagina Hekate Kutsal Alanında bulunan mermer heykel parçalarını çalışmak istedim. Ayrıca Lagina Hekate Kutsal Alanı frizleri dışında, heykeltıraşlık eserlerinin çalışılmamış olması, bu konuda çalışmak istememin bir diğer nedenidir.

TEŞEKKÜRLER

Bu parçaları çalışmam konusunda beni yönlendiren ve çalışmama izin veren Lagina Kutsal Alanı kazı başkanı Prof. Dr. Ahmet A. TIRPAN'a, çalışmalarımda kutsal alan hakkındaki bilgilerini benimle paylaşan ve çalışmalarımda yardımcı olan Arş. Gör. Zeliha GİDER BÜYÜKÖZER'e ve Arş. Gör. Aytekin BÜYÜKÖZER'e, tez projemde maddi olarak bana destekte bulunan Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje fonuna, özveri ve sabırlarından dolayı Aileme, çalışmalarım sırasında fikir alışverişinde bulunduğum meslektaşım Savaş ALTUN'a ve desteklerinden dolayı kardeşim Uğur Yılmaz BÖKER'e teşekkürü bir borç bilirim.

KONYA 2010 Özge BÖKER

I. GİRİŞ

Kapsam

Anadolu antik dönemde birçok kült alanına ev sahipliği yapmıştır[1]. Bunlardan bir tanesi de Lagina Hekate Kutsal Alanıdır. Anadolulu bir tanrıça olan Hekate Anadolu'da en çok Batı Phrygia ve Karia bölgesinde tapınım görmüştür[2]. Tapınım alanlarından en bilineni Lagina Hekate Kutsal Alanıdır. Hekate Kutsal Alanı yeryüzünde tanrıça Hekate adına inşa edilen tek yapı olan tapınak ve Anadolu'da Korinth düzeninde inşa edilen ikinci tapınak olmasıyla da büyük önem taşır[3].

Lagina Hekate Kutsal Alanı genellikle mimari açıdan incelenmiştir. Heykeltıraşlık eserleri için ise tapınak frizlerinde görülen kabartmalar değerlendirmeye alınmıştır. Ancak adından da anlaşılacağı üzere bahsi geçen alan sadece bir tapınak değil, bir kült merkezi idi. Etrafını çevreleyen stoalar heykeller ile süslenmişti. Bunun yanında, inananların adaklarını, sunularını bıraktıkları, rahiplerin sürekli olarak yaşadıkları bir alandı. Böyle bir alanda doğal olarak ibadetlerini yapmak üzere gelen ziyaretçilerin sunması için adak hayvanlarının, heykellerin (heykelciklerin) ve seramik kapların satıldığı bir pazarın olması gerekirdi. M.S. 2. yüzyıla ait bir yazıta göre; Kutsal Alanda dışında hayvan pazarı, Kutsal Alan içinde de belirli ihtiyaçların karşılandığı dükkânların olduğu anlaşılmaktadır[4]. Henüz yerleri tam olarak belirlenemeyen bu alanlar için önümüzdeki yıllarda yapılacak olan kazı çalışmaları sonucunda daha detaylı bilgiler sunabileceğimizi düşünüyoruz.

Kutsal Alana gelen inananlar yanlarında tanrıçaya sunmak üzere bazı hediyeler getirmekteydi. Bu hediyelerin içinde olasılıkla heykeltıraşlık eserleri de bulunmaktaydı. Bunun yanında kutsal alanın içinde inananların getirdikleri dışında mutlaka bünyesinde barındırdığı heykeller bulunmalıydı. Yapılan çalışmalarda heykeltıraşlık eserlerine ait birçok parça ele geçmiş ancak detaylı çalışması yapılmamıştır. Tez konusu olarak seçmemizin bir nedeni de budur. Bir başka neden ise antik mimari hakkında dönemine ışık tutan Lagina Kutsal Alanının heykeltıraşlık alanında da önemli bilgiler vereceğine inanmamızdır.

---

[1] Didim Apollon Tapınağı, Klaros Apollon Kutsal Alanı, Panamara Zeus ve Hera Kutsal Alanı vb.
[2] Tırpan- Söğüt, 2005, 8
[3] Büyüközer, 2006, 1
[4] Diehl-Cousin 1887, s.156–158, no:63; Şahin 1982, s.67, no:668, 8–10.

Bu çalışmada Lagina kazı evi deposunda korunan ve Lagina Hekate kutsal alanından bulunmuş bizim için spesifik olduğuna inandığımız, farklı heykellere ve kabartmalara ait 30 adet parçanın, tanımlanması tarihlendirilmesi ve benzer örneklerle karşılaştırılması yapılmıştır.

Amaç

Lagina Hekate Kutsal Alanı heykeltıraşlık eserleri daha önce de belirttiğimiz gibi tapınak frizlerindeki kabartmaları üzerine temellendirilmiştir. Tarihlendirme ve stil açısından bizi bilgilendiren frizlere ek olarak kutsal alanda başka heykeltıraşlık eserleri de bulunmaktaydı. Bu eserler Lagina Hekate Kutsal Alanının tarihlendirmesinde tabii ki frizler kadar bilgi veremez ancak kutsal alanının ne kadar süre kullanım gördüğünü anlamamız açısından yardımcı olur.

Lagina Hekate Kutsal Alanı 1993 yılından beri Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan tarafından sistemli olarak kazılmaktadır. Aradan geçen süre içinde kutsal alan hakkında birçok makale, rehber kitaplar hazırlanmıştır ancak heykeltıraşlık eserleri tam olarak incelenememiştir.

Bu çalışmada amacımız kutsal alanda bulunmuş mermer heykel parçalarının tanımlanması, tarihlendirilmesidir. Ayrıca bu eserlerin stilleri hakkında bir fikir belirtmektir. Çalıştığımız parçalar arasında frizlerden kopmuş parçalarda yer almaktadır. Bir amacımızda bu parçaların frizlerde hangi cephelere ait olabileceklerini belirlemek ve frizlerde yer alan eksik parçaların tamamlanmasına bir parça katkıda bulunmaktır.

Çalışmamız kapsamında Lagina Hekate Kutsal Alanında bulunmuş bütün mermer heykel parçalarını alamadık, zamanın kısıtlı olması bütün parçalar hakkında değerlendirme yapmamızı engellemiştir.

Yöntem

Çalışmanın konusunu oluşturan Lagina Hekate Kutsal Alanından bulunmuş mermer heykel parçaları seçildikten sonra kendi içinde gruplara ayrılmıştır. Fotoğrafı çekilerek katalog için gerekli veriler hazırlanmıştır. Daha sonra eserlerin ölçüleri alınarak tanımlaması yapılmış ve benzerleri bulunabilen eserler için karşılaştırma yapılmıştır. Tanımlanan eserler içinde olası bir tarih verenler için tarihlendirme yapılabilmiş diğerleri sadece tanımlanmıştır. Frizlerden olduğu düşünülen parçaların hangi cepheden olabilecekleri sağlam frizlerle karşılaştırma yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Eserler III. bölümde tanımlanmıştır. Fotoğrafları ve benzerleri resimler kısmında gösterilmiştir.

2. LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANI

2.1 Lagina'nın Coğrafi Konumu ve Tarihsel Süreç

Lagina Hekate kutsal alanı antik çağ coğrafyasında Karia Bölgesi[5] içinde yer alır. Günümüzde kutsal alan Muğla ili, Yatağan ilçesi, Turgut Kasabası sınırları içinde Kapıtaş Mevkii'nde yer almaktadır (Res. 1).

Lagina ve çevresinde tespit edilen kalıntılara göre bölgedeki yerleşimler M.Ö. 3. bine kadar uzanmaktadır[6]. M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren bölgedeki yerleşimler büyümeye ve yeni yerleşimler kurulmaya başlamıştır. Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından ele geçen ve Bodrum Müzesine teslim edildiği belirtilen Geç Geometrik Dönem malzemeleri[7] Lagina Hekate Kutsal Alanının tarihinin Geç Geometrik Döneme kadar gittiği göstermektedir. Ayrıca Stratonikeia'yı Lagina'ya bağlayan kutsal yolda, Stratonikeia antik kenti kuzey girişi boyunca yapılan kazılar sonucunda, M.Ö. 7. ve 6. yy'a tarihlenen buluntular ele geçmiştir[8]. Yazıtlardan edindiğimiz bilgilere göre Lagina, M.Ö. 4. yüzyılda bölgenin en önemli merkezi olan Koranza kentinin demoslarından biriydi ve burada Lagina Hekate ile Apollon ve Artemis'e ait kutsal alanlar vardı[9].

M.Ö. 3. Yüzyıl başlarında Karia Bölgesinin siyasi yapısı, Seleukoslar yönetiminde yeniden şekillendirilmiştir[10]. Stratonikeia antik kentinin, Suriye Kralı I. Antiochos tarafından imar edilip genişletilmesinden sonra, aralarında Koranza'nın da bulunduğu pek çok yerleşim yeri Stratonikeia'nın demosu haline getirilmiştir[11]. Bu demoslar arasında, Hekate Kutsal Alanının da bulunması, bu dini merkezin önemini göstermektedir[12].

M.Ö. 240 yılında Stratonikeia Rodos hakimiyetine girmiştir[13]. Daha sonra Stratonikeia ve çevresini, M.Ö. 205 yılında Makedonya kralı Philip ele geçirmiştir, ancak Stratonikeia ve ona bağlı demoslar fidye ödeyerek bağımsızlıklarını yeniden kazanmaları Rodos

---

[5] Coğrafi olarak Maiandros(Büyük Menderes) ile Dalaman çayı arasında kalan ve içte Babadağ, Musa Dağı ile sınırlanan alan Karia bölgesi olarak adlandırılır.
[6] Tırpan-Söğüt 2005, 3.
[7] Boysal 1970, 63-93; Boysal 1979, 389-390.
[8] Özgünel 1971, 3; Baldıran 1990, 60.
[9] Tırpan-Söğüt 2005, 3.
[10] Seleukos'lar Karia'yı M.Ö. 276 da zapt etmişlerdir (Akarca 1998, 56).
[11] Tırpan-Söğüt 2005, 3.
[12] Tırpan-Söğüt 2005, 3.
[13] Robert-Robert 1955, 563.

hakimiyetinin çok güçlü olmadığını göstermektedir[14]. Hiçbir savunma sistemi olmayan Lagina'da bu dönemlerdeki istilalardan etkilenmiştir[15].

Roma'nın yardımları ile M.Ö. 167 yılında Karia'nın bütün kentleri bağımsız olur[16]. Karia'nın önemli merkezi olan Mylasa ile Stratonikeia arasında M.Ö. 143 yılında ortaya çıkan sınır antlaşmazlığına Roma Senatosu hakemlik etmiştir[17]. M.Ö. 130 yılında Roma'ya baş kaldıran Aristonikos Romalılardan korumak için Stratonikeia'ya sığınmıştır ki bu durum kentin bu dönemdeki gücünün göstergesidir[18].

Anadolu'yu Romalılardan temizlemek için çabalayan Pontus Kralı Mithridates'e karşı Roma'yı savunan Stratonikeia M.Ö. 88 yılında Mithridates'in işgaline uğrar. Romalılar M.Ö. 81 yılında Pontusluları yener ve Stratonikeia'yı mükafatlandırarak kentin 50 km. kuzey doğusunda yer alan Hydisos şehri ve topraklarını Stratonikeia'ya verir[19]. M.Ö. 40 yılında Partlarla Romalı Labianus Romalılara karşı açtığı mücadelede Stratonikeia'ya saldırır fakat ele geçiremez, bunun üzerine Lagina Hekate Tapınağını yağmalar[20]. Bu yağmalama sonucu harap olan tapınak tamiri için Augustus M.Ö. 27 yılında büyük bir bağışta bulunur[21]. Propylonun kapı lentosunda yer alan bu bağış kitabesi günümüze kadar koruna gelmiştir.

İmparator Augustus'un Lagina'ya yardım ederek yeni yapıların inşa edilmesini sağlaması ve bu bağışı özellikle giriş kapısına yazdırması kutsal alanın Roma Döneminde de bölge için önemli olmasından kaynaklanmaktadır[22]. M.S. 4. yüzyılın ilk yarısında tanınan serbestliğin hemen arkasından; altar ile ortak duvarı olan küçük şapel ve şapelin arka duvarına bitişik devşirme taşlardan büyük bir yapı inşa edilmiştir[23]. Bu yapılar ele geçen sikkelere göre; M.S. 4. yüzyılın 3. çeyreğinde bir deprem ile yıkılınca, tüm alanın terk edildiği anlaşılmaktadır[24].

---

[14] Robert-Robert 1955, 263.
[15] Tırpan-Söğüt 2005, 3.
[16] Lagina'da bulunan Rhodos Helios Rahipleri'ne ait bir kitabe ve Rhodos elçisinin Roma Senatosu'nda, Stratonikeia'nın kendilerine Antiokhos ve Seleukos tarafından verildiğini açıklayan söylevi, Rhodos hakimiyetinin belgeleridir (Foucart 1890, s.365, no: 4).
[17] Tırpan-Söğüt 2005, 4.
[18] Junghölter 1989, 131-135.
[19] Tırpan-Söğüt 2005, 4.
[20] Schober 1933, 15-16, Bean 1980, 67, Junghölter 1989, 131-135, Tırpan-Söğüt 2005, 4.
[21] Tırpan-Söğüt 2005, 4.
[22] Tırpan-Söğüt 2005, 4.
[23] Tırpan-Söğüt 2005, 4. Kazı çalışmaları sonucunda bu alanda Bazilikanın varlığı tespit edilmiştir.
[24] Tırpan-Söğüt 2005, 4.

2.2. Lagina'da Yapılan Araştırmalar ve Çalışmaları

Lagina Türk Arkeoloji tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. İlk Türk Müzecisi olan Osman Hamdi Bey tarafından izinli olarak yapılan Batı Anadolu'daki ilk antik yerleşimdir. Ancak Osman Hamdi Bey'den önce yabancı araştırmacılar tarafından Lagina Hekate Kutsal Alanında araştırmalar yapılmıştır.

Lagina'da ilk araştırma R. Pococke tarafından 1743 yılında gerçekleştirilmiştir[25]. W.M. Leake, 1822 yılında Anadolu'da gerçekleştirdiği araştırma gezileri sırasında gördüğü yerleri anlattığı kitabında, Lagina Hekate Tapınağı'nı tanıtmış ve kutsal alanda bulduğu bazı kitabelerden söz etmiştir[26]. 1835 yılında Lagina Hekate Kutsal Alanında araştırmalar yapan W.H. Waddington, çalışmaları sırasında tespit ettiği yazıtların kopyalarını almış ve fotoğrafladığı bu yazıtları yayınlamıştır[27]. 1856 yılında Lagina'ya gelen C.T. Newton, Hekate Tapınağı üzerinde uzun süre çalışmış, tapınağın planını çıkarmış ve temenos alanının krokisini çizmek için yaptığı sondaj kazıları sırasında tapınağa ait 7 adet kabartmalı friz bulmuştur[28]. O. Bendorf yaptığı küçük çaplı kazı çalışmaları sonucunda ilk defa tapınağın tam planını çıkarmıştır[29]. G. Niemann ve F.V. Luschan tarafından 1881 yılında yürütülen kazı çalışmalarında 8 adet kabartma friz ve birkaç kitabe daha bulunmuştur[30]. 1882 yılında Gölbaşı Anıtları üzerine çalışan K.G. Lanckoronski'nin ekibi, 1883 yılı şubat ayında Lagina'da kısa bir araştırma yapmışlardır[31].

M.M. Legrand ve J. Chamonard 1891 yılında tapınak frizlerinden 9 tanesini daha çıkarıp bilim dünyasına tanıtmışlardır. Aynı yıl 17-31 Ekim tarihleri arasında Lagina'ya gelen ilk Türk Müzecisi Osman Hamdi Bey, yaptığı çalışmalar sonucunda 17 friz daha bulmuş[32] ve Lagina'da o güne kadar bulunan frizlerin tamamını köydeki bir depoya taşıtarak koruma altına alınmıştır. 1892 yılında, 30 Eylül- 20 Ekim tarihlerinde 2. dönem kazılarını yapan

[25] Pococke 1745, 65.
[26] Leake 1824, 230.
[27] Waddington 1870, 536-548.
[28] Tırpan-Söğüt 2005, 1.
[29] Benndorf 1882, 164-167.
[30] Petersen-Luschan 1889, 152-154-156.
[31] Tırpan-Söğüt 2005, 1.
[32] Osman Hamdi Bey Amerikan arkadaşına yazdığı mektupta, bir Grek Tapınağı'na ait 40 m. uzunluğunda, iyi korunmuş ve kısmen boya kalıntıları görülebilen friz bulduğunu aktarmıştır. Frothingham 1891, 512–513.

Osman Hamdi Bey (Res. 2), J Chamonard ve Carlier'in de yardımlarıyla tapınak frizleri ve kırık parçaları toplanarak İstanbul Arkeoloji Müzesine taşınır[33].

J. Chamonard tarafından, 1895 yılında tapınağın batı cephesi frizleri ilk kez yayınlanmış, frizlerin stili ve tarihi ile ilgili önerilerde bulunulmuştur[34]. Halil Ethem Bey 1902 yılında heyete katılmış, yeni bulgular yardımıyla Lagina Hekate Tapınağı'nın ve Kutsal Alanın planı üzerine çalışmalar yapmıştır[35]. Bu çalışmalara M.M. Wiegand ve H. Knackfuss'da katılmıştır ve elde edilen bilgiler G. Mendel tarafından düzenlenerek 1912 yılında yayınlanmıştır[36]. 1933 yılında A. Schober, Lagina Hekate Tapınağı frizlerini tekrar ele alıp detayı bir çalışma yapmıştır[37].

1967-1970 yıllarında Y. Boysal Lagina ve çevresinde yaptığı kazı ve araştırmalarda yörenin Eski Tunç Çağından itibaren kesintisiz iskan gördüğünü belgeleyen malzemeler ele geçirmiştir[38]. 1993 yılından itibaren Lagina Hekate Kutsal alanında Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında sistemli kazı çalışmalarına başlanmıştır. Bu tarihten itibaren kutsal alan ve çevresinde sistemli kazı ve restorasyon çalışmalarına devam edilmektedir.

[33] Tırpan-Söğüt 2005, 2.
[34] Chamonard 1895, 235-262, plt: 10-15.
[35] Tırpan-Söğüt 2005, 2.
[36] Mendel 1912, 428-542.
[37] Schober 1933, 26-54.
[38] Tırpan-Söğüt 2005, 2.

2.3 Kutsal Alan İçindeki Yapılar

Hekate Kutsal Alanı 142x150 m ölçülerinde bir alanı kaplamaktadır. Kutsal Alanda gösterişli bir giriş kapısı (propylon), sunuların yapıldığı ve etrafında seramonilerin gerçekleştirildiği altar, tanrıçanın evi olan tapınak, kutsal alana gelenlerin kışın yağmurdan, yazın güneşten korunduğu stoa ve stoada seramonileri izlemeye gelenlerin oturduğu basamaklar vardır[39](Çiz. 1).

Kutsal Alanda bugüne kadar yapılan çalışmalara göre en erken buluntu Geometrik Dönem'e ait seramikler, M.Ö. 5. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen terrakotta figürün parçaları[40] ve sikkelerdir[41]. Bununla beraber Kutsal Alanda bugün görülebilen birçok yapı, M.Ö. 2. yüzyılda Lagina'nın bölgenin önemli bir dini merkezi haline gelmesinden sonra Stratonikeia'nın desteği ile inşa edilmiştir[42].

2.3.1. Propylon

1892 yılında Osman Hamdi Bey, Propylon'da yüzeyde kazılar yapmış ve bulunan yazıtlar bir kenara alınmıştır. Propylon'da detaylı kazı ve restorasyon çalışmalarına Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan tarafından 1993 yılında başlanılmıştır[43]. Bugün yapı orthostat blokları seviyesine kadar ayağa kaldırılmıştır[44]. Giriş kapısının batı yönünde yarım yuvarlak giriş ve üç basamaklı bir alt yapı olmasına rağmen, doğusu in antis ve 10 basamaklı bir alt yapıya sahiptir[45]. Propylon plan açısından, şimdilik Anadolu'da bilinen tek apsisli örnektir[46] (Res. 3, Çiz. 2).

Yapılan araştırmalara ve bulunan yazıtlara göre burada daha erken dönemlere ait bir girişin varlığı bilinmektedir[47]. Bugün görülebilen giriş kapısı üzerinde bulunan yazıta göre İmparator Augustus Dönemi'nde M.Ö. 27 yılından sonra inşa edilmiş olmalıdır[48].

---

[39] Tırpan-Söğüt 2005, 12.
[40] 1974 yılında Y. Boysal tarafından Tapınak ile Altar arasındaki alanda yapılan sondaj çalışmasında Geometrik Dönem'e ait seramikler ve M.Ö. 5. yy sonuna tarihlenen terakota figürinler bulunmuştur (Şahin 1976, 19, Dipnot: 63). Ancak Bodrum Müzesi'ne teslim edilen bu eserler müzede görülememiştir.
[41] Tapınağın naosunda 1999, 2000 ve 2001 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 6.-1. yy arasına tarihlenen sikkeler bulunmuştur (Afacan 2003, Katalog bölümü).
[42] Gider 2005, 30.
[43] Tırpan 1996, 209–228.
[44] Tırpan-Söğüt 2005, 17.
[45] Tırpan-Söğüt 2005, 17.
[46] Tırpan-Söğüt 2005, 17.
[47] Diehl-cousin 1887, 156-158, no:63; Şahin 1982, 67, no:668.

2.3.2. Altar

Altar Hekate Tapınağının güneydoğusunda yer almaktadır. 1998-2002 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarıyla yapının büyük bir kısmı açığa çıkarılmıştır (Res. 4). Altarın üç yönü sütun sırası, en dış kısmı ise bir parapet ile çevrilmiştir[49]. Alışılmış anıtsal altarlardan farklı olarak burada basamaklar Altar'ın dar cephesinde yer almaktadır[50] (Çiz.. 3). Altar'ın bir deprem sonucunda yıkıldığı ve sonrasında tamir edilmesi ile ilgili herhangi bir faaliyette bulunulmadığı arkeolojik çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir[51].

Tapınak ve Altar'ın yön birliğinin olmaması iki yapının da farklı dönemlerde inşa edildiğini göstermektedir[52]. Mimari bezemeler ve arkeolojik bulgulara göre Altar İmparator Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş olmalıdır.

2.3.3. Tapınak

Kutsal alanın ortasına yakın bir yerde kuzeybatı-güneydoğu yönünde inşa edilmiş olan tapınak, pseudodipteros planda ve korinth düzeninde yapılmıştır; 5 basamaklı bir alt yapı üzerine inşa edilen tapınak, yaklaşık olarak 29x22 m. ölçülerindedir[53] (Res. 5,Çiz. 4). 8x11 sütun sayılı tapınağın anteleri arasındaki sütunlar Efes tipi kaideli ve Ion başlıklı, çevresindeki sütunlar ise Attik-Ion kaideli ve Korinth başlıklıdır[54] (Çiz. 5). Tapınakta hem duvarların hem de sütunların üzerine gelen frizlerde kabartmalar bulunmaktadır[55]. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda sütunların üzerine gelen frizlerde dört farklı konunun işlendiği belirlenmiştir[56]. Tapınağın doğu cephesindeki frizde Zeus'un doğumu ve yaşamı ile ilgili konular yer almaktadır. Hekate Zeus'un babası Kronos'a sunmak üzere bir taş taşırken tasvir edilmiştir. Kuzey cephede Amazonlar ve Grekler arasındaki barış ve dostluk anı işlenmiştir ki bu bir ilktir. Burada Hekate'nin dostluğun onuruna yere kutsal içki dökerken betimlendiği

---

[48] Yazıtın çevirisi: "Dindarlığıyla herkesten farklı, vatanın babası, tanrının oğlu, tanrı İmparator Caesar Augustus, Tanrıça Hekate'ye dinsiz davranılınca, Hekate'nin başlangıçtan beri hayatta tanrıların yanında, insanların arasındaki gerçek itibarını bizzat iade etmiştir". (Diehl-Cousin, 1887,151, no:56; Şahin 1982, 14, no: 511; Rumscheid 1994, 23).
[49] Tırpan-Söğüt 2005, 17.
[50] Gider 2005, 31.
[51] Tırpan-Söğüt 2005, 24.
[52] Tırpan-Söğüt 2000, 153-162; Tırpan-Söğüt 2001, 299-310.
[53] Tırpan-Söğüt 2005, 24.
[54] Tırpan-Söğüt 2005, 24.
[55] Duvar üzerine gelen frizlerden sadece, Stoa'ya bakan güneybatı ve Altar'a bakan güneydoğu cephesi bitirilebilmiştir (Tırpan-Söğüt 2004, 90).
[56] Chamonard 1895, 235-262, plt: 10-15; Mendel 1912, 428-542; Schober 1933, 26-54; Webb 1996, 108-120; Tırpan-Söğüt 2005, 24.

görülmektedir[57]. Batıda Tanrılar ile Gigantlar arasındaki savaş işlenmiştir. Güney yöndeki betimlemeler kesin olarak tanımlanamamışsa da figürlerin Karialı tanrıları ve onların kentlerini simgeledikleri düşünülmektedir.

2000-2002 yıllarındaki kazılarda bulunan friz bloklarına göre, tapınak duvarlarının üzerine yerleştirilen arşitravların üzerindeki frizlerde de kabartmalar olduğu kesinlik kazanmıştır[58](Res. 6-7). Bulunan frizlere göre güneybatı yönde olasılıkla Troia savaşına katılan kahramanların betimlendiği bir sahne, güneydoğu yönde ise tanrı ve tanrıçaların tasvir edildiği bir sahne işlenmiştir[59].

Bu durumda tapınak frizlerini iki bölümde değerlendirmek yerinde olacaktır. Dört ana konunun işlendiği Peristasis frizleri ve yukarıda da belirttiğimiz Naos frizleri[60]. Peristasis frizleri yaklaşık olarak 0.95 cm iken naos frizleri 0.60 cm'dir. Bu ölçüler tezimizin ana konusunu oluşturan "Lagina Hekate Kutsal Alanından Bulunmuş Heykel Parçaları"nın bir kısmının nereye ait olduklarını belirlemesi açısından önemlidir.

Hekate Tapınağı'nın duvarları üzerine kazınmış olan ve kutsal alanın dokunulmazlığını onaylayan senato kararına göre tapınağın M.Ö. 81 yılında kesin olarak var olduğu bilinmektedir[61]. Bunun yanında araştırmacılar tarafından tapınak genellikle M.Ö. 2. yüzyılın son çeyreği ile M.Ö. 1. yüzyılın başları arasına tarihlenmektedir.

2.3.4. Stoa

Yazıtlardan elde edinilen bilgilere göre Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın dört bir tarafı stoalarla çevrelenmiştir[62]. 1993 yılından itibaren Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan tarafından

---

[57] Tırpan-Söğüt 2005, 33. Ayrıca bu barış betimlemesi, M.Ö. 81 yılında Stratonikeia ile Roma'nın yaptığı dostluk antlaşmasının bir yansıması olarak düşünülmektedir (Webb 1996, 108-120).
[58] Tırpan-Söğüt 2005, 34.
[59] Tırpan-Söğüt 2005, 34.
[60] Bu şekilde bir sınıflandırma yapmamıza yardımcı olan Selçuk Üniversitesi Arş. Gör. Aytekin Büyüközer'in Yüksek Lisans Tezinde yaptığı (Lagina Hekate Tapınağının Matematiksel Oranları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2006) değerlendirme ve tanımlamalardır.
[61] Diehl-Cousin 1885, 437-474; Sherk 1969, 105-111, no: 18; Şahin 1982, 4-9, no: 505-508; Tırpan-Söğüt 2005, 36.
[62] Şahin 1982, 67, no: 668, 8-10.

sürdürülen sistemli kazı çalışmalarında kutsal alan etrafında bulunan stoalardan üç tanesi açığa çıkarılmıştır[63].

Temenosun sınırlarını belirleyen peripolosun iç kısmında yer alan tek katlı stoanın Dorik düzende inşa edildiği bilinmektedir[64]. Törenleri izlemek için gelen kişiler, propylondan stoaya geçmekte ve stoa önündeki izleyici basamaklarına oturmaktaydılar[65]. Kazı çalışmaları sonucunda kuzey stoada, sütun sırasının önünde heykel kaideleri bulunmuştur (Res. 8). Bu heykel kaideleri kutsal alanın stoasının heykeller ile (olasılıkla adak heykelleri) süslendiğini göstermektedir[66].

Diğer cephelerden bağımsız planlanan ve tapınak ile bağlantılı olan Batı Stoanın inşasının Geç Hellenistik Dönem'de başladığı, diğer üç cephenin Augustus Dönemi'nde inşa edildiği kutsal alanda bulunan yazıtlardan bilinmektedir[67]. Mimari elemanlarında görülen dönem özelliklerinden hareketle imar faaliyetlerinin M.S. I. yüzyıl ortalarına kadar devam ettiği tespit edilmiştir[68].

2.3.5. Bazilika

Altarın güneybatı yönüne bir kenarı uzanan ve daha önce Bizans yapısı - Şapel olarak adlandırılan yapı kalıntılarının tapınak ve altar arasına yerleştirilmiş bazilika olduğu 2008-2009 yıllarındaki kazı çalışmaları sonucunda anlaşılmıştır (Çiz. 6). Üç nefli olarak inşa edilen bazilikanın yapımında kutsal alan içinden toplanmış mermer malzemeler ve kireçtaşı kullanılmıştır. Mekana giriş güney batıdan sağlanmaktadır. Ayrıca altar ve tapınak arasında bulunan mermer döşemeli yol bazilikanın tabanı olarak kullanılmıştır.

2.3.6. Naiskoslar

Altar ile tapınak arasında yer alan bazilikada yapılan kazı çalışmaları sırasında, bazilikada devşirme malzeme olarak kullanılmış yazıtlı ve yazıtsız üst yapı elemanlarına

---

[63] Kuzey ve Batı stoanın tamamı, Doğu stoanın ise bir kısmı ve sınırları kazı çalışmaları sonucunda açığa çıkarılmıştır. Ayrıca Lagina Hekate Kutsal Alanı stoları için bkz: Z. Gider, Lagina'daki Dor mimarisi (yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Denizli 2005.
[64] Gider 2005, 35.
[65] Tırpan-Söğüt 2005, 39. Yapılan kazı çalışmaları sonunda, stoanın ön tarafına yapılan ve 11 basamaktan oluşan oturma sıraları açığa çıkarılmıştır.
[66] Büyüközer 2006, 10.
[67] Gider 2005, 103-108.

rastlanılmıştır. Bu mimari bloklara göre burada en azından üç beşik çatılı yapının varlığını söylemek mümkündür[69].

Bu alınlıklardan birisi üzerindeki yazıta göre İmparator Augustus[70] için yapılmış bir naiskosa aittir. Bir diğerinin ise üzerindeki kabartmaya göre Zeus ya da Serapis'e[71] ait olduğu düşünülmektedir (Res. 9). Kutsal alan içerisinde Hekate tapınağı dışında naiskosların varlığı kesin olarak bilinmekle birlikte, tam sayıları, kimlere ait oldukları ve kesin yerleri henüz bilinmemektedir[72]. Gelecek yıllarda yapılacak olan kazı çalışmaları sonucunda naiskoslar hakkında bilgilerimiz kesinlik kazanacaktır.

2.3.7. Diğer Yapılar

Kutsal alan içersinde; halk için yararlılık gösteren, yaptıkları faydalı işlerle halkın sevgisi kazanan ve halk tarafından onurlandırılan kişilere ait heykellerin dikildiği toplu ve tekli anıtsal heykel kaideleri bulunmaktadır[73].

Kutsal alanda ayrıca rahip evlerinin varlığı yazıtlara göre bilinmektedir. Yüzey araştırmalarına göre rahip evleri kutsal alanın güneydoğu bölümünde olmalıdır[74]. Ayrıca yazıtlardan öğrendiğimize göre kutsal alan içinde belirli ihtiyaçların karşılanabildiği dükkanlar[75], hayvan pazarı ve bir çeşme[76] yer almaktadır.

---

[69] Tırpan-Söğüt 2005, 44.
[70] Söğüt 2008, 422-425.
[71] Söğüt 2008, 425-429.
[72] Tırpan-Söğüt 2005, 44.
[73] Tırpan-Söğüt 2005, 45, Leon'un oğlu, Antipatros'un evlatlığı Menekles ve Epainetos halkın bu şekilde onurlandırdığı kişilerdir. Heykel kaideleri üzerindeki yazıtlara göre, bu iki kişinin altın taçlı bronz heykelleri, M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısında halk tarafından, propylon ile altar arasına güneybatı stoanın doğu kenarına dikilmiştir.
[74] Tırpan-Söğüt 2005, 39.
[75] Bean 1976, 477; Bean 1980, 75-76.
[76] Tırpan-Söğüt 2005, 45-46.

3. LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANINDAN BULUNMUŞ HEYKEL PARÇALARI

3.1: Bay ve Bayan Figürü Parçaları

3.1-1: 94N11 (Res. 10)

Yükseklik: 0.17 m Genişlik: 0.12 m Derinlik: 0. 10 m

İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Kalçadan itibaren üst gövde, sağ kısımda ayak bileğinin başlangıcından aşağısı, sol kısımda kaval kemiğinin ortasından aşağısı kırılmıştır.

Himation giymiş bir erkek figürü olmalıdır. Himationun kıvrımlarından ve sağlam kalan bacak kısımlarından eserin duruşunu belirleyebiliyoruz. Sağ bacak yere düz bir şekilde basarken, sol bacak yana açılarak adım atar şekilde dizden geriye doğru kırılmıştır. Bu hareket sonucu bacak arasında sol kasık üzerinden gelerek sağ ayak bileğine uzanan buradan da kesintisiz bir şekilde dönerek kıvrım çanağı oluşturan ana kıvrım vardır. Bu kıvrımın sağında dizin biraz üzerinden yana dönerek arkaya uzanan başka bir kıvrım görülür. En alt kısımda ana kıvrımın solunda, sol bacağın diz kısmından başlayarak sağ ayak bileğine uzanan üçüncü bir kıvrım görülmektedir. Dönüş yaptığı bölüm kırıldığı için bu kıvrımın bir çanak oluşturup oluşturmadığını bilemiyoruz. Himation üzerinde bu üç kıvrımdan başka kıvrım yoktur. Bacak üzerinde sanki kumaş yokmuş gibi görülmektedir. Sağ bacak üzerine düşen ve dönüş yapan kıvrımlar bu nedenle çanak gibi bir görünüm almıştır (Res. 11). Bu görüntü oldukça yapay ve şematiktir.

Eserin sol tarafında 00T44 numaralı eserde gördüğümüz gibi panel benzeri bir alan vardır. Bu alan eserin kabartma olarak yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Belki de 00T44 numaralı eserle beraber yapılmış tanrı-tanrıça ya da soylu birilerine ait karı-koca heykelciklerinden bir tanesi olabilir.

Eserin tarihlendirmesine yardımcı hiçbir ipucu yoktur. Kıvrımlarına dayanarak tarihlendirme yapmak yanıltıcı bir saptama olacağı için eseri tarihlendirmemek daha uygun olacaktır.

3.1-2: 96P70 (Res. 12)

Yükseklik: 0.20 m Genişlik: 0.15 m Derinlik: 0. 106 m

İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Üst gövde kalçanın altından itibaren kırılmıştır. Aşağı kısımda sol tarafta ayak bileğinin yukarından başlayarak sağ tarafa diz hizasına doğru verev bir şekilde kırılmıştır.

Eser himation ve chiton ile tasvir edilmiştir. Vücuda sarılan himation sol tarafta yukarı doğru çekilmiş ve artan kalçanın yanından aşağıya sarkıtılmıştır. Himationun sol tarafta yukarı doğru çekildiğini, solda kasık hizasından başlayarak sağ ayak bileğine doğru verev bir şekilde indirilişinden anlamaktayız. Sağ tarafta himationun yukarı çekildiği merkez noktadan çıkan kıvrımlar yelpaze gibi açılmıştır. Himationun chiton üzerine düşen kenar kıvrımları verev üç parça halinde işlenmiştir. Sol taraftan gelen bu kıvrımların ikisi birbirinden ince bir yivle ayrılırken üçüncüsü derinliği fazla olmayan bir kanalla bu iki kıvrımdan ayrı yapılmıştır. Himationun arkaya dönüş yaptığı yerde bu üç kıvrım birleşerek kümeleşmiştir. Himationun diğer kıvrımları kenar kıvrımları üzerinden çıkar gibi işlenmiştir. Daha ince işlenen bu kıvrımlar birbirini izleyen yarım yay şeklindedir ve kalçadan aşağıya doğru açılmaktadırlar. Arkası da işlenmiş olan eserde himationun ince kesilir, onların yerini daha kalın işlenmiş onuz kısmına doğru uzanan verev kıvrımlar alır (Res. 13). Eserin önünde ve arkasında gördüğümüz bu kıvrımlar birbirinden yivlerle ayrılmış ve oldukça ince işlenmiştir. Sanatçı kumaşın inceliğini ve himationun sol tarafta yukarı çekildiğini eserin kıvrımlarına yansıtabilmiştir. Sol tarafta aşağıya doğru sarkıtılan himation kıvrımları aşındığı için nasıl işlendiğini tam olarak bilemiyoruz. Sol tarafta sadece kalçanın yanına düşen manto kıvrımları yukarıya doğru bakan yaylar şeklinde işlendiğini görmekteyiz.

Chiton kıvrımlarına baktığımız zaman; sağ kısımda himation altından çıkan kıvrımlar düz ve sıralı bir şekilde aşağıya iner. Kalın yapılmış birkaç kıvrımın himation altından iki parça halinde başladığı ancak aşağıya doğru birleştikleri görülür. Bu kıvrımlara canlılık katmak için yapılmış bir işleniş tarzı olsa bile kıvrımların gerçekçiliğini yitirmesine neden olmuştur. Sol tarafta ise yana doğru açılmış bacak kısmı görülür. Bacak üzerinde kumaş sanki hiç yokmuş gibi ince işlenmiştir. Dizin üzerine düşen yay şeklinde bir kıvrım parçası ve kaval kemiği üzerinden inen tek parça kıvrımdan başka kıvrım görülmez. Bacağın sağındaki chiton

kıvrımı himation altından gelerek sol ayak bileği üzerine dönüş yapmıştır. Bu yapıda kıvrım, sanki bacağın çerçevelenmiş gibi bir görüntü almasına neden olmuştur.

Himation ve chitonun kıvrımlarının işlenişi, sol bacağın sağlam kalan kısmı eserin orijinalinde nasıl bir duruşa sahip olduğunu bize göstermektedir. Sağ taraf kalçadan dışarıya doğru çıkarılmış ve sağ bacak yere düz olarak basmaktadır. Sol bacak yana açılarak dizden içe doğru kıvrılmıştır. Ayrıca himation sol tarafta yukarıya doğru çekilerek sağ taraftaki kalça hareketi vurgulanmıştır. Eser olasılıkla pudicitia pozunda yapılmış heykeller gibi bir duruşa sahip olmalıydı (Res. 14-15).

Küçük boyutlarda yapılmış olan bu eser olasılıkla tapınağa sunu için getirilen heykelciklerden bir tanesiydi. Yapılış tarihi hakkında bir fikir belirtmek oldukça zordur. Kıvrımların yer yer şematik yapısı, sol ayak bileği üzerine düşen chiton kıvrımı eserin M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği- M.Ö. 1.yy'a ait olabileceğini düşündürmektedir.

3.1-3: 96P71 (Res. 16)

Yükseklik: 0.15 m Genişlik: 0.115 m

(kabartma alanıyla 0.16m) Derinlik: 0. 106 m

İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Kalçanın altından itibaren üst gövde, sağ tarafta dizin altından, sol tarafta ise kaval kemiği başlangıcından itibaren alt kısım eksiktir.

Sağ ve sol yanında gördüğümüz panel benzeri alandan eserin bir yüksek kabartma olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Olasılıkla himation ve chiton giymiş bir bayan figüre aittir. Himation üzerinde sol taraftan sağa doğru inen iki kıvrım görülmektedir. Bu kıvrımlardan soldaki, sağ doğru verev bir şekilde indirilmiş ve arkaya dönüş yaptığı alanda çanak şeklinde bir yapı almıştır. Bu kıvrımın sağında yer alan kıvrım, ona paralel bir şekilde inmiştir. Ancak dönüş yapmadan solundaki kıvrımın oluşturduğu, çanak şeklindeki yapının içine girmiş gibi sonlandırılmıştır. Bu iki kıvrımın üzerinde uzandığı sağ bacak, arkaya doğru döndürülmüş kıvrımın olduğu kısma kadar çıplakmış gibi gösterilmiştir. Kıvrımın dönüşünden sonra altta devam eden bacak bölümü hiç yokmuşçasına himation kumaşıyla kapatılmıştır. Sol bacak ise himation üzerinden hiçbir şekilde belli olmamaktadır. Himation üzerinde bahsettiğimiz iki kıvrım dışında hiç kıvrım yoktur. Chiton üzerine düşen himation kenarının bir bölümü aşınmış olmasına rağmen metal bir levhanın kıvrılması gibi hareketsizce bitirildiği anlaşılmaktadır. Eserin sol tarafında panel benzeri dediğimiz alana himationun yandan sarkıtılan kıvrımları düşürülmüş gibidir, ancak kıvrımlar aşındığı için anlaşılamamaktadır. Belki yanında yer alan başka bir figüre ait kıvrım izleridir. Sonuç olarak kabartmanın kaç figürden oluşturulduğunu bilemiyoruz.

Chiton işlenişi hakkında çok fazla yorum yapamıyoruz. Sağ tarafta himation bitişinden itibaren eksiktir. Görülebildiği kadarıyla sol bacak üzerinde bir parça kıvrım aşağıya doğru iki parçaya ayrılır şekilde yapılmıştır. Bacak belli edilmiştir. Bu kıvrımın sağında yer alan iki kıvrımın üst yüzeyleri tahrip olmuştur. Birbirlerinden derin kanallarla ayrıldıkları görülmektedir.

Eserin duruşu şeklini kesin bir şekilde belirtemiyoruz. Himation üzerindeki verev kıvrımlar ve sağlam kaldığı kadarıyla görülebilen sol bacak eserin Hellenistik duruş pozu içinde olduğunu düşündürmektedir. Sağ bacak düz bir şekilde yere basarken sol bacak yana açılarak dizden kırılmış ve geriye doğru atılmış biçimde tasvir edilmiş olabilir. Eser fazlasıyla tahrip olduğu için olası yapılış tarihini belirleyemiyoruz.

3.1-4: 97A10 (Res. 17)

Yükseklik: 0.33 m Genişlik: 0.32 m Derinlik: 0. 165 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Baş, sağ kol, sağ göğüs eksiktir. Sol kol, omuz kısmının hemen aşağısından; sol göğüs ise aşağıda vücutla birleşme noktasından kırılmıştır.

Eser omuzlarda birleştirilmiş bir elbise giymiştir. Boyundan inen "V" şeklindeki kıvrımların altında eserin tunik giydiğini gösteren kıvrımlar bulunmaktadır. Ayrıca sol omuz üzerinde düğmelerle iliklenen kısımdan eserin tunik üzerine elbise giydiği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak sağ kısımda büyük "V" kıvrımın yanındaki kıvrımlar da sola doğru eğimli yapılmıştır. Bu bize eserin hafifçe sola dönmüş olduğunu düşündürmektedir. Sağlam olan sol göğüs üzerindeki kıvrımlar, elbisenin bağlanış şekline ve kadın anatomisine uygun olarak yelpaze gibi açılmıştır. Açılan bu kıvrımlardan bir tanesi kol kısmını oluşturarak diğeri de yaka kıvrımlarından sol göğsü ayırarak sanki çerçeve içine almıştır. Sol göğüs üzerinde ise iki tanesi daha belirgin olarak yapılmış dört kıvrım görülmektedir. Bu kıvrımlarda omuz üzerindeki bağlanma noktasından çıkarak göğüs üzerinde yanlara doğru açılmışlardır. 97A10 numaralı eserde gördüğümüz giysi kıvrımları anlaşılır ve gerçekçi işlenmiştir. Bir kısmı sağlam olan sol kol üzerinde görülen tunik düğmelerle birleştirilmiştir. Düğmelerin birleştiği yerde bu birleşme ve kumaşın inceliğine uygun ince kıvrımlar yapılmıştır ki bakıldığında kol üzerindeki özel bir düzenleme gibi görülmektedir. Ayrıca bu bölümde ikinci düğmenin yanında bir delik bulunmaktadır (Res. 18). Bu bize eserin sol tarafına bir şeyler eklendiğini düşündürmektedir. Belki üzerine aldığı manto kumaşı ya da esere yapılan başka bir nesnenin aplikasyonu için açılmış delikti. Ek olarak belirtmeliyiz ki eserin giysisi alışılmış giysilerin dışında (chiton-peplos) başka bir giysi olma ihtimali vardır. Eser Roma dönemi kadınlarında gördüğümüz stola[77] (Res. 19) isimli bir giysi giymiş olabilir. Bu giysiyi İmparatoriçelerin giydiğini de görüyoruz Livia Dursilla'nın da bu giysi ile yapılmış heykelinin olması (Res. 20) bizim eserimizin de dönemin modasını takip eden soylu bir bayanın onurlandırma heykeli olabileceğini akla getirmektedir.

[77] Stola Antik Roma'da Roma vatandaşlığı hakkına sahip bulunan kadınların gömlek üzerine giydikleri kollu ya da kolsuz giysi (Saltuk 1997, 167).

Ayrıca 97A10 numaralı eser küçük bir parça olmasına rağmen gerek kıvrımları gerekse görülebilen bölümlerinde hissedilen dolgun yapı eserin orijinalinde bir tanrıça heykeli, tapınakta bulunan onurlandırma heykellerinden biri ya da bir rahibe heykeli olduğunu düşündürmektedir[78].

Koruna gelmesi bakımından fazlasıyla eksik olmasına rağmen 97A10 numaralı eserin duruş pozisyonuyla ilgili bir öneri sunabiliriz. Yaka kısmında gördüğümüz sola doğru eğim yapan kıvrımlara dayanarak eserin sola doğru hafifçe dönmüş olabileceğini belirtmiştik. Bu dönüş bize Hellenistik Dönem heykel sanatında genel duruşlardan biri olan bir bacağın sabit bir şekilde yere basarak kalçanın hafifçe dışa çıkarılması ve diğer bacağın yana açılarak dizden içeri doğru kıvrılmasıyla oluşturulan duruşu hatırlatmaktadır. Bu duruş Roma Dönemi eserlerinde ve Hellenistik dönem eserlerinin Roma kopyalarında da sıklıkla kullanılmıştır (Res. 21).

Bütün bu önerilere rağmen eserin yapılış tarihi hakkında net bir tarih vermek imkansızdır. Sadece bir öneri olarak, eserin yukarıda belirttiğimiz özelliklerine dayanarak M.Ö. 1.yy'ın sonu M.S. 1.yy'ın başında yapılmış olabileceğini düşünebiliriz.

[78] Kutsal Alan'da tanrı, tanrıça, imparator, rahip, rahibe, anahtar taşıyıcı ve halkın onurlandırdığı kişilere ait 16 heykelin varlığı yazıtlarla sabittir (Gider 2005, 33 dipnot:151).

3.1-5: 98A153 (Res. 22)

Yükseklik: 0.90 m Genişlik: 0.41 m Derinlik: 0. 27 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Baş ve kollar tamamen eksiktir. Bacaklar ise diz hizasından itibaren kırıktır. İki parça halindedir. Sol kolun sonradan vücuda eklendiği, sol kol kısmında görülen kenet deliğinden anlaşılmaktadır (Res. 23). Sağ kol vücutla beraber işlenmiştir (Res. 24).

Kısa chiton (olasılıkla) üzerine manto giymiş şekilde yapılmıştır. Gerdanı açık bırakacak şekilde omuzlardan birleştirilerek yapılmış chiton, yaka üzerinde yay şeklinde bir kıvrım oluşturmuştur. Chitonun yapılışıyla orantılı olarak kolların altına doğru ve kadın anatomisine bağlı olarak göğüslerin yanlarına doğru, kıvrımların açılarak göğüsleri çevreledikleri görülmektedir. Göğüslerin arasında kalan kısım neredeyse boş bırakılmıştır. Sadece bel kısmında mantonun sarılmasıyla oluşturulan kemerin üzerinde iki kalın kıvrım parçası görülür. Sağ kol altında giysinin yukarı çekilip kemer üzerinden sarkıtılmasıyla oluşturulan kolpos kısmı, sol kol altında mantonun aşağıya sarkıtılmasıyla oluşturulmuştur. Eserin bel kısmına geldiğimizde; sol omuz üzerinden iki parça halinde atılan mantonun, bel üzerinde burgu şeklinde tomar yapılarak kemer gibi sarıldığını görüyoruz. Omuz üzerinde iki parçaya ayrılan mantonun sağ parçası, göğsü çevreleyerek diğer kısmı ise sol kol altında kolpos yaparak kemer içinden geçirilerek bacak üzerine ve yan tarafına sarkıtılmıştır. İlginç bir şekilde sağ tarafta da manto kıvrımlarının bir parçası kemer üzerinden sarkıtılmış kalan kısmı kemer altından geçirilerek sağ kalça üzerinden bacaklara sarkıtılmıştır.

Eserin bel kısmında burgu halinde kemer yapıldığı görülür. Kumaş verev şekilde kıvrımlarla işlenerek burgu yapıldığı vurgulanmıştır. Manto kumaşının kalınlığı bu kumaş üzerinde gördüğümüz derin kanallardan ve kıvrımların etli yapısından anlaşılmaktadır. Bele sarılan mantonun altından devan eden chiton karın kısmının hemen altında içe doğru katlanarak bir kat oluşturulmuştur. Bu katın üzerinde göğüslerin arasında gördüğümüz iki kalın kıvrımın aşağıda devam ederek bir kıvrım çanağı oluşturduğu görülür. Çanak şeklindeki bu kıvrımların altında, sanki parmakla oyulmuş gibi derin bir kanal görülmektedir. Aynı bölümde bahsettiğimiz kıvrımların sağında yay şeklinde derin işlenmiş bir kıvrım ve ona paralel verev şekilde bir kanal görülmektedir. İçe katlanarak kat oluşturulan bu kısmın uçları dalgalar halinde verilmiştir. Bu bölümde sanatçı muhtemelen hareketle giysiyi uyum içinde

göstermek istemişti. Ancak yukarıda özelliklerini belirttiğimiz bu kıvrımlarda giysiyle uyumdan çok gereksiz bir yapaylık ve doğal olmayan kıvrım yapısı gözlenmektedir. Eserin yan kısımlarında ise manto kıvrımlarının şematik bir biçimde zikzak olarak aşağıya indirildiği görülmektedir.

Etek kısmına geldiğimiz zaman giysi kumaşının özellikle bacaklar üzerinde çok ince işlendiğini görmekteyiz. Sağ bacak üzerinde ince yivler halinde işlenmiş kıvrımlara ek olarak bacağın sağ tarafında ve ortasında elbise boyunca devam ettiği anlaşılan iki düz kıvrım görülmektedir. Bu kıvrımlar yuvarlatılmış sırtlı ve durağandır. İki bacak arasında birbirinden kanallarla ayrılmış üç parçalı kıvrım demetinin sağ bacak üzerindekiler gibi düz bir şekilde aşağıya indiği hareketsiz yapısından anlaşılmaktadır. Sol bacak üzerinde ise ince yivlerle işlenerek gösterilmiş etek kumaşı üzerine düşen zikzak manto kıvrımları gösterilmiştir. Eserin genelinde yoğun kıvrımlar görülmektedir. Ancak bu kıvrımların canlılığı ve harekete etkinliği yoktur.

Esrin duruşu hakkında kesin bir görüş belirtmek iddialı olur. Sadece genel yapısına dayanarak eserin sağ bacağının sabit bir şekilde yere bastığını, sol bacağın ise hafifçe yana açılarak öne doğru uzatılmış olabileceğini söyleyebiliriz. Kolları ve başı eksik olduğu için bunların pozisyonları hakkında bir yorum sunamıyoruz.

97A153 numaralı eser olasılıkla bir tanrıça heykeliydi. Mantonun burgu halinde sarılarak kemer altından bacak üzerine sarkıtılması genellikle Artemis heykellerinde görülmektedir. Bu heykellerde manto ya iki parça halinde kemer altından sarkıtılır (Res. 25) ya da arkada hareketle bağlantılı dalgalanır şekilde gösterilmektedir (Res. 26). Ayrıca tapınağın batı frizleri üzerinde gördüğümüz Artemis figürünün (Res. 27) kıyafetinin benzerliği de bu eserin Artemis için yapılmış bir heykel olduğunu düşündürmektedir.

Eser giysi kıvrımlarında gördüğümüz durağanlık ve kıvrımlarının doğallıktan uzak yapısı ile M.Ö. 2.yy'ın ikinci yarısı içinde değerlendirilebilir[79].

[79] 97A153 numaralı eser olasılıkla Klasik Dönemde sıklıkla gördüğümüz Artemis heykellerinin Hellenistik dönem kopyalarından bir tanesiydi.

3.1-6: 99-13[80] (Res. 28)

Yükseklik: 0.19 m Genişlik: 0.18 m Derinlik: 0. 11 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Karın hizasından itibaren alt gövde ve baş kısmı eksiktir. Sağ kol omuz altından, sol kol ise dirseğin biraz üzerinden kırılmıştır.

Eser omuzlar üzerinden tek düğme ile bağlanmış chiton ve sol kol üzerinden atıldığı anlaşılan bir himation giymiştir. Giysinin omuzlar üzerinde düğmelenmesi ve giysinin hemen göğüs altından bir kuşakla sıkılması yakada "V" şeklinde kıvrımlar meydana getirmiştir. Yakada gördüğümüz bu kıvrımlar olasılıkla eserin boyutlarının da etkisiyle kabaca işlenmiştir. Yaka üzerinde, kalın bir şekilde başlayıp aşağıya doğru incelen kıvrım ve yanında ona paralel olarak kuşağın düğümü üzerine inen iki kıvrım görülmektedir. Bu kıvrımlar kuşağın düğümü altından hiç bozulmadan yiv şeklinde aşağıya indirilmiştir.

Eserin alt kısmı kırık olduğu için kıvrımların ne şekilde devam ettiğini bilemiyoruz. Kuşak altından devam eden ve görebildiğimiz kadarıyla yiv şeklindeki bu kıvrımlar himationun başladığı yere kadar düz bir şekilde iniyor olmalıydı. Himation görebildiğimiz kadarıyla sol kolun üzerini kapatmaktaydı. Sağ tarafta ise omuz ve kolu açık bırakacak şekilde sarıldığı anlaşılmaktadır. Eserin alt kısmı eksik olduğu için himationun alt gövde üzerine nasıl sarıldığını bilemiyoruz. Daha büyük boyutlu Rhamnus Themis'i heykeli, erken bir örnek olmasına rağmen, en azından eserin giysisinin sarılışı hakkında bir fikir verebileceğini düşünüyoruz (Res. 29).

Eserin arkası işlenmemiştir. Cepheden bakıldığı zaman, sağ omzun ve boynun arkasında görülen düz kısım eserin bir kabartmadan kopmuş olduğunu ya da arkasında bir destek olduğunu düşündürmektedir.

Bir bayan figürüne ait olan bu parçanın tarihlendirmesini yapmak boyutları ve eksik parçalarının fazla oluşu nedeniyle zordur.

[80] Eser bağış yoluyla kazı deposuna alınmıştır.

3.1-7: 00T44 (Res. 30)

Yükseklik: 0.142 m Genişlik: 0.103 m Derinlik: 0. 060 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Kalçanın biraz altından itibaren üst gövde ve ayak bileklerinden aşağısı kırıktır.

Eser chiton ve himation ile tasvir edilmiştir. Himationun vücudu en azından belden aşağısını sardığı elimizdeki parçada gördüğümüz kalıp gibi görüntüsünden anlaşılmaktadır. Himation üzerinde eserin sağ tarafında gördüğümüz yay şeklindeki üç kıvrımdan başka kıvrım görülmemektedir. Himationun bitip chitonun başladığı yerde, himation metal bir levha kenarı gibi durağan ve hareketsiz bırakılmıştır. Himationun hemen altında ikişerli gruplar halinde yapılmış ve birbirlerinden ince yivlerle ayrılmış chiton kumaşı görülmektedir. Eserin sağ tarafında chitona ait birkaç kıvrım parçasının verev işlendiği görülmektedir. Sanatçı chiton kıvrımlarını ince ve yer yer hareketli işleyerek esere bir canlılık katmak istemiş olmalıdır. Ancak kıvrımlar şematik bir görünüme bürünmüşlerdir.

Eserin arkasında himation üzerinde gördüğümüz yay şeklinde kıvrımların bir süre daha devam ettiğini görmekteyiz. Ancak kalan kısmı işlenmeden bırakılmıştır (Res. 31). Eserin sol tarafında gördüğümüz panel benzeri alan eserin bir kabartma olarak yapıldığı düşündürmektedir. En azından dik durmasını sağlayacak bir destekle beraber yapılmış olmalıydı.

00T44 numaralı eser olasılıkla bir bayan figürüne aitti. Duruş pozisyonu kesin olmamakla beraber; bir bacağı yere sabit basarken diğer bacak hafifçe yana doğru açılmış olmalıydı. Sabit duran bölümde kalça hafifçe dışarıya doğru çıkarılmış olmalıydı. Himation üzerinde gördüğümüz yay şeklindeki kıvrımlar eserin böyle bir duruşa sahip olduğunu düşündürmektedir.

Eserin yapılış tarihi hakkında bir fikir belirtmek parçanın boyutları nedeniyle oldukça zordur. Giysi kıvrımlarında gördüğümüz şematik ve durgun yapı M.Ö. 2.yy'ın son çeyreği M.Ö. 1.yy'ın başlarını hatırlatmaktadır. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi sadece bu kıvrımlara dayanarak tarihlendirme yapmak oldukça iddialı bir girişim olacaktır. Sadece Lagina Hekate Kutsal alanına adak - hediye amaçlı getirilmiş bir heykelcik ya da tapınağın kendi bünyesinde bulunan bir tanrıça-rahibe heykelciği olarak değerlendirebiliriz.

3.1-8: 03[81] (Res. 32)

Yükseklik: 0.26 m Genişlik: 0.12 m Derinlik: 0.08 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Baş, sağ kol ve bilekler hizasından itibaren ayakları eksiktir.

Detayları belli olmamakla beraber; boyun altında gördüğümüz himationun "V" kıvrımı ve onun altında görülen düz kısım figürün himation ve chiton giydiğini düşündürmektedir.

Vücudu tamamıyla saran himationun giyiliş biçimi eser fazlasıyla tahrip olduğu için anlaşılamamaktadır. Sağ tarafta boynun yanından sol ele üzerine doğru uzanan verev bir kıvrım ve sağ kol altından gelerek yine sol el üzerine uzanan bir kıvrım parçası görülür. Bu iki kıvrım gövde üzerinde sol elden çıkıp, sağ tarafa doğru açılan geniş bir " > " şekli almıştır. Bu alanda gövde üzerinde iki kıvrımdan başka kıvrım görülmemektedir. Olasılıkla tahrip olmuşlardır. Himationun üst gövdede gördüğümüz bu yapısı, eserin başının da himation ile örtülmüş olduğunu düşündürmektedir. Sol elin manto altında olduğu boyundan sol el üzerine uzanan ve sol tarafta gövde ile kol arasında oluşan boşluktaki kıvrımın kol üzerine atılmasından anlaşılmaktadır. Sol el tahrip olmuştur ancak sağ taraftan gelen ve sol elin olması gerektiği yerde oluşan kumaş yapısı, himationun yukarıya doğru kaldırılarak yana çekildiğini göstermektedir. Himationun fazla kumaşının sol el altından aşağıya doğru sarkıtıldığı tahrip olmasına rağmen sol tarafta gördüğümüz yapıdan anlaşılmaktadır. Karın üzerinde yüzeyi tahrip kumaş demetinin sol ele doğru uzatıldığı görülmektedir. Bu kumaş demeti altında, bacaklar arasında "V" şeklinde bir kıvrım yapısı oluşmuştur. Bu yapının solunda, kasık hizasından sağ ayak bileğine doğru uzanan verev kıvrım, eser üzerinde gördüğümüz en hareketli ve belirgin olan tek kıvrımdır.

Eserin sağ kolunun olması gerektiği yerde bir delik görülür (Res. 33). Bu bize sağ kolun esere ayrı olarak eklendiğini göstermektedir.

Figürün duruş pozisyonu tam olarak anlaşılmamaktadır. Ancak genel yapısı itibarıyla solda kalçanın hafifçe dışarı çıkarılarak sağ bacağın ise öne doğru hareketli olarak yapıldığını belirtebiliriz. Bayana mı yoksa bir erkeğe mi anlaşılamayan bu eser için bir tarih vermek fazlasıyla tahrip olduğu için oldukça zordur.

---

[81] Eser Lagina Hekate kutsal alanında 2003 yılında bulunmuştur. Envanter numarası bulunmamaktadır.

3.1-9: 07LYB-M04 (Res. 34)

Yükseklik: 0.53 m, Genişlik: 0.42 m, Derinlik: 0.33 m

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Karın altından itibaren üst gövde ve ayak bilekleri hizasından itibaren ayaklar eksiktir. Sağ tarafta bacağın ve dizin üst yüzeyi, sol tarafta dizin ve alt kısmın üst yüzeyi tahrip olmuştur.

Oturur şekilde betimlenmiş eserin bir bayana mı yoksa bir erkeğe mi ait olduğu anlaşılamamaktadır. İnsan anatomisine uygun ölçülerde yapıldığı anlaşılmaktadır. Figür himation giymiştir. Vücuda dolanan himation kumaşının artan kısmının tomar yapılarak bacaklar üzerine oradan da sol tarafa sarkıtıldığı görüyoruz. Bacaklar üzerinde kumaşın çukurumsu bir yapı oluşturduğu görülmektedir. Bu bize oturma pozisyonunda yapılmış eserin bacaklarının aralık olduğunu göstermektedir. Dizlerin ve bacakların üzeri tahrip olduğu için bu alandaki kumaş yapısını bilemiyoruz. Ancak sağ ayak bileğine doğru sağlam kalan kısım üzerinde üç parça kıvrımın sol diz üzerine doğru "S" çizerek uzandığı görülmektedir. Ayak bilekleri ve ayaklar eksik olduğu için hem ayakların pozisyonunu hem de bu bölümdeki kumaşın yapısını bilemiyoruz.

Eserin giysisinde gördüğümüz kıvrım yapısından oturuş pozisyonunu belirleyebiliyoruz. Olasılıkla bacaklar hafif aralanarak, sağ bacak dizden geriye doğru çekilmiş, sol bacak ise oturuşa uygun şekilde dizden kırılarak düz bir şekilde yere basmaktadır. Bu tip oturuş pozisyonunu genellikle tanrı heykellerinde görmekteyiz (Res. 35-36). Eserin sahip olduğu pozisyonun benzer olması bir tanrı heykeline ait olabileceğini düşündürmektedir.

07LYB-M04 numaralı parçanın tarihlendirilmesini yapabileceğimiz çok özelliği yoktur. Görülebildiği kadarıyla kıvrımların gerçekçi yapısı, oturuş pozisyonunda hissedilen ve sanki kalkacakmış izlenimi veren dinamik havası eserin M.Ö. 2. yy'ın ikinci yarından olabileceğini düşündürmektedir.

3.2. Tapınak Frizlerine Ait Olduğu Düşünülen Parçalar[82]

3.2.1: 99-11 (Res. 37)

Yükseklik: 0.12 m Genişlik: 0.172 m Derinlik: 0. 066 m,

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Baş, sol kol, göğüs altından itibaren tüm gövde eksiktir. Sağ kol dirsekten yukarı kısmı kalmıştır.

Olasılıkla khiton[83] ile tasvir edilen eserde, sağ omuz üzerinde kumaşı birleştiren yuvarlak düğme görülmektedir. Sol omuz üzerindeki düğme kırılmıştır. Elbisenin omuzlar üzerinde birleştirilmesiyle boyundan aşağıya inen "V" şeklinde kıvrımlar oluşmuştur. Eser küçük ölçülerde yapılmasına rağmen sanatçı elbise kıvrımlarını özenli bir şekilde işlemiştir. Yakadaki kıvrımlardan ilki kalın verilirken diğeri daha ince verilerek elbisenin figürle uyumlu olması sağlanmıştır. Ayrıca kadın anatomisine ve elbisenin yapılış şekline bağlı olarak göğüsler üzerindeki kumaş neredeyse kıvrımsız yapılmıştır. Göğüslerin üzeri ve gövdenin altı eksik olduğu için kumaş işlenişi hakkında detaylı bilgi edinemiyoruz. Sağlam olan sağ omuz ile göğüs arasında kalan kumaş kalın bir kıvrım parçası şeklinde verilmiştir. Bu kıvrım göğsün şekline uygun biçimde aşağıya doğru açılmış ve yakadaki kıvrımlarla beraber sanki göğsü çevreleyen bir şekil almıştır. Eserin sağ tarafında görülen kumaşın bu şekli Lagina Hekate Tapınağı frizlerinde görülen chiton giymiş kadın figürlerine benzemektedir. Doğu frizde tanrıça Rhea'nın sağında duran, Hekate figürünün (Res. 38-39) chitonunda kolların yanında aşağıya sarkıtılan kumaşın kol ve göğüs arasında oluşturduğu şekil 99-11 numaralı eserde gördüğümüz yapıya benzemektedir. Ayrıca Kuzey frizde Grekli figürün solunda duran ve yere içki dökerken tasvir edilmiş Hekatenin chiton üst yapısı (Res. 40) bizim eserimizle benzerlikler göstermektedir. Eseri chiton giymiş olarak ele aldığımız için chitonla betimlenmiş örneklerden birkaç tanesini belirttik. Ancak tapınak frizlerinde peplos giymiş şekilde betimlenmiş kadın figürlerinin göğüs kısımlarında benzer oluşum görülmektedir. Hekatenin betimlendiği bir diğer frizden örnek verecek olursak Batı frizde elinde meşalesi ile

---

[82] Parçaların karşılaştırılmasında kullanılan Lagina Hekate Tapınağı Friz fotoğrafları için P Baumeister'in, Der Fries de Hekateions von Lagina, isimli eserinden faydalanılmıştır.

[83] Figürün tasvir edildiği giysinin peplos mu yoksa khiton mu olduğunu anlaşılamamaktadır. Peplosta görülen apoptigma kısmının var olup olmadığı eser hemen göğüs altından kırıldığı için görülememektedir. Bunun yanında sağ kol ile göğüs arasında kalan kısımda görülen kıvrım parçası kolpos izlenimi oluşturduğu için giysi khiton olarak adlandırılmıştır.

gösterilmiş ve peplos giyen Hekatenin giysisinde kol ve göğüs arasında kanal benzeri yapılmış kıvrım parçası görülecektir (Res. 41).

Oldukça küçük boyutlara sahip bu eser olasılıkla Lagina Hekate Tapınağı frizlerine ait kadın figürlerinden bir tanesiydi. Bunu bize düşündüren; frizlerin yüksekliğini göz önüne aldığımız zaman figürün friz ölçüleri için uygun olmasıdır[84]. Eserin büyük bir bölümü eksik olduğu için Peter Baumeister'in[85] belirlediği atölyelerden hangisine ait olabileceğini belirleyemiyoruz. İstanbul Arkeoloji müzesinde yerinde yapılacak karşılaştırma ile frizlere ait olduğunu düşündüğümüz figürün hangi cepheden olduğu net olarak belirlenebilecektir[86].

Sonuç olarak 99-11 numaralı eseri Lagina Hekate Tapınağı yapılış tarihine bağlı olarak M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği içinde değerlenmek mümkündür.

[84] Peristasis frizleri yüksekliği detaylı bilgi için bakınız. Büyüközer 2006, 48.
[85] Baumeister 2007, 71-81.
[86] Yerinde karşılaştırma; eserlerin taşınması bürokratik olarak çok zor olduğu için yapılamamıştır.

3.2.2: 99-12 (Res. 42)

Yükseklik: 0.255 m Genişlik: 0.156 m Derinlik: 0.078 m.

İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Göğüsler altından itibaren üst gövde ve kollar eksiktir. Dizlerden bileklere kadar olan kısım tahrip olmuştur (Res. 43). Ayak bileklerinden aşağısı yoktur.

Chiton ve himation giymiş bayan figürüdür. Profilden betimlenmiş eserin sol tarafı tahrip olmuştur. Silindirik bir kaya ya da tabure üzerine oturur şekilde betimlenmiştir. Figürün sırtından aşağıya indirilen himation kalça üzerinde döndürülerek tomar halinde bacakların üzerine atılmıştır. Bacak üzerindeki bu kumaş tomarı, sol tarafta bacaklar üzerinden döndürülmüş figürün altına alınarak oturduğu nesne üzerinden sarkıtılmıştır. Bu şekilde sarılan himation, figür için bir nevi minder görevi görmüştür. Sol tarafın büyük bölümü tahrip olduğu ve olasılıkla işlenmediği için solda bacakların altına nasıl döndürüldüğünü bilemiyoruz. Bacakların altından oturulan nesne üzerine sarkıtılan himation kumaşı, biri kısa biri uzun iki kıvrım demeti halinde işlenmiştir. Kısa olan kıvrım demeti, verev bir çizgiyle ikiye ayrılmış ve kumaş sola doğru yarım "S" oluşturacak şekilde bitirilmiştir. Uzun kıvrım demeti üzerine derinliği fazla olmayan yivlerle ayrılmış üç kıvrım işlenmiştir. Bu kıvrımların aşağıya doğru genişleyerek açıldıkları görülmektedir. Ancak nasıl bitirildiği tahrip olduğu için anlaşılamamaktadır. Ayrıca oturulan nesne ile bacaklar arasında kalan boşlukta gördüğümüz himation kıvrımları, eserin genel kıvrım yapısına uymayan bir şekilde derin kanallarla birbirinden ayrılarak işlenmiştir.

Chiton kıvrımları profilden gördüğümüz eserin sağ yanında ve az bir şekilde karın üzerinde görülmektedir. Bu kıvrımların oturuluş pozisyonuna göre yapıldıkları, himation kıvrımları üzerine hafif bir dönüşle yerleştirilmelerinden anlaşılmaktadır. Görülebildiği kadarıyla chiton kıvrımları sık işlenmiş ve birbirinden ince yivlerle ayrılmışlardır. Kumaşın inceliği ustanın kıvrım işleyişinden anlaşılmaktadır.

Oturur biçimde yapılmış figürün bacaklarının pozisyonunu tahrip olduğu için bilemiyoruz. Ancak bacakların üzerinde birbirine paralel yapılmış manto kıvrımlarının bacaklar arasında çukur oluşturacak şekilde yapılışı bacakların aralık olduğunu göstermektedir.

Kabartma olarak yapıldığını düşündüğümüz eser, olasılıkla Lagina Hekate Tapınağı frizlerinin eksik olan parçalarından bir tanesidir. Figürün ölçüleri ve işlenişi frizler için uygundur. Ayrıca frizler üzerinde doğu (Res.44), güney (Res. 45-46), ve kuzey (Res. 47) frizler üzerinde bu şekilde tabure-kaya gibi nesnelerin üzerine oturmuş şekilde betimlenmiş figürleri görmekteyiz.

Lagina Hekate Tapınağı frizlerinden bir parça olduğunu düşündüğümüz bu eseri, tapınağın yapım tarihi olarak düşünülen M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği içine tarihlendirebiliriz.

3.2.3: 04TM01 (Res. 48)

Yükseklik: 0.15 m Genişlik: 0.103 m Derinlik: 0.101 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Miğferin sorgucu kırılmıştır. Miğferin alnın başlangıç kısmı üzerine gelen ön kısmında ve alın üzerindeki saçlarda aşınmalar vardır.

Miğferle betimlenmesinden dolayı Athena başı olduğunu düşündüğümüz eserin arkası işlenmemiştir. Profilden işlenmiş olan eserin, sol tarafı bir yerden kopmuş izlenimi vermektedir ki bu bize eserin bir kabartma olduğunu düşündürmektedir (Res. 49).

Tanrıçanın başını boyundan sola doğru çevirmiş olarak betimlenmesi, Myron tarafından yapılmış Athena-Marsyas grubundaki gibi bir ifadeye sahip olduğunu düşündürmektedir (Res. 50). Kırılan sorguç kısmından Korinth miğferi giydiği anlaşılmaktadır. Miğfer giyildiği zaman altından çıkan saçların ortadan ikiye ayrıldığı tahrip olmasına rağmen anlaşılmaktadır. Verev yivlerle dalgalı bir görünüm kazandırılan saçlar, kulağın üst kısmını kapatarak miğfer etrafını dolanmıştır. Olasılıkla miğfer altında toplanan saçların bir kısmı ensede dışarı çıkmıştır. Enseden itibaren kırık olduğu için saçların omuzlara doğru devam edip etmediğini bilemiyoruz. Eserin yüzü detaylı bir şekilde işlenmemiştir. Keskin kaşlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Gözlerinde detay yoktur. Dışarıya doğru hafif şişkin verilen gözler, etli göz kapaklarından bir yivle ayrılarak belirtilmiştir. Kaşların başlangıç kısmından başlayan burnun yüzeyi tahrip olmuştur. Ağız kapalı, dudaklar dolgun işlenmiştir. Çene tahrip olmasına rağmen yuvarlak bir çeneye sahip gözükmektedir.

Eserin sol tarafta gözden sonra devam eden az bir alan dışında işlenmemesi eserin kabartma olduğunu desteklemektedir. Detayların işlenmemesi bize eserin yüksek bir yerde sergilendiğini ve bakıldığı zaman detaylarının anlaşılamayacağını düşündürmektedir. Eser bize göre Hekate Tapınağı batı frizinde işlenen giganthomakhia sahnesindeki eksik bölümlerden bir tanesidir. Sonuç olarak batı frizinde betimlenen Hekate, Artemis, Hera, Aphrodite, Hebe gibi bayan tanrıçalar, yüzleri tahrip olmasına rağmen atribütlerinden yerleri belirlenmiştir. Ancak Athenanın olması gereken bölüm eksiktir. Antik mimarlığın vazgeçilmez süsleme konularından biri olan Giganthomakhia sahnesinin Athena olmadan işlenmesi düşünülemez.

Ayrıca tapınağın güney frizinde gördüğümüz Athena figürü (Res. 51) ile 04TM01 numaralı Athena figürünün dudaklarının yapısı, bakışların tek bir yerde odaklanması benzemektedir. Yerinde yapılacak bir karşılaştırma ile figürün tapınak frizlerinden olup olmadığı kolaylıkla anlaşılacaktır.

Batı frizinden olduğunu düşündüğümüz bu eseri, diğer parçalar gibi tapınağın yapım tarihi olarak düşünülen M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği içine tarihlendirebiliriz.

3.2.4: 01T20 (Res. 52)

Yükseklik: 0.141 m Genişlik: 0.116 m Derinlik: 0.11 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Alnın sol tarafından başlayarak sağa doğru yüzün tamamı tahrip olmuştur. Bayan figürü olduğu anlaşılmaktadır.

Cepheden bakıldığında saçların ortadan ikiye ayrıldığı görülmektedir. Yan taraflardan bakıldığında saçların “>” şeklindeki yivlerle işlendiği görülmektedir. Bu yapı saçların yanlara doğru örülerek arkada topuz yapılmış olduğunu düşündürmektedir. Hekate Tapınağı güney frizinde yer alan figürlerden birkaçında bu şekilde işlenmiş saçın topuz yapılarak bitirildiğini görmekteyiz (Res. 46-53).

Eserin yüzü yoğun bir biçimde tahrip olduğu için sahip olduğu ifadeyi bilemiyoruz. Saç işlenişi ve boyutlarına bakarak Hekate Tapınağı frizlerindeki bayan figürlerinden birisinin baş kısmı olabileceğini düşünüyoruz. Tapınağın güney (Res. 46-53) ve doğu (Res. 54) frizlerinde saçları bu şekilde işlenmiş bayan figürleri düşüncemizi destekler niteliktedir.

3.2.5: 99-14 (Res. 55)

Yükseklik: 0.122 m Genişlik: 0.078 m Derinlik: 0.095 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

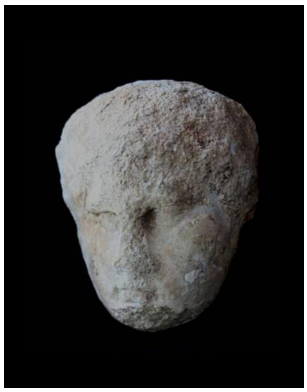
Baş alın üzerinden arkaya doğru, yüz kısmı ise sağ tarafında boyun hizasına kadar tamamen tahrip olmuştur. Bayan figürü olduğu anlaşılmaktadır.

Başını boyundan sola doğru çevirdiği anlaşılan eserin tanımlamasını sadece sol tarafına bakarak yapabiliyoruz. Sol tarafta; alnın üst kısmı tahrip olmuştur. Sağlam kalan kısmın solunda arkaya doğru uzanan ve birbirinden yivlerle ayrılmış saç tutamları görülmektedir (Res. 56). Görebildiğimiz sol kaş keskin olarak işlenmiştir. Alın ve göz arasında bir profil oluşturmaktadır. Etli olarak yapıldığı anlaşılan göz kapağı üstte ve gözün üzerine geldiği kısımda yivlerle hem belirgin hale getirilmiş hem de sınırlandırılmıştır. Eserin gözleri yuvarlağa yakın badem şeklinde işlenmiştir. Burnu, ağız ve çenesi tahrip olmuştur. Ancak boynun ve çenenin birleşme noktası, figürün yuvarlak bir çeneye sahip olduğunu düşündürmektedir.

Eserin başının tepe noktasında iki yandan gelerek merkezde birleşen saç tutamları görülmektedir (Res. 57). Bu oluşum ve başın arkaya çıkıntı yaparak işlenmesi, saçların arkada topuz yapıldığını düşündürmektedir.

Eserin göz yapısı 04TM01 (Res. 48) numaralı eserle benzerlik göstermektedir. Ayrıca 01T20 (Res. 52) numaralı eserde gördüğümüz saçın işlenişi benzerdir. 01T20 numaralı eseri tanımlarken belirttiğimiz üzere tapınak frizlerinde, güney (Res. 46-53) ve doğu (Res. 54) cephelerde saçları bu şekilde işlenmiş bayan figürleri görülmektedir.

99-14 numaralı eserin yukarıda belirttiğimiz benzer özellikleri ve boyutlarının tapınak frizleri ölçülerine uyması nedeniyle frizlerden kopmuş bir parça olabileceğini düşünüyoruz.

3.2.6: 99-15 (Res. 58)

Yükseklik: 0.12 m Genişlik: 0.096 m Derinlik: 0.070 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

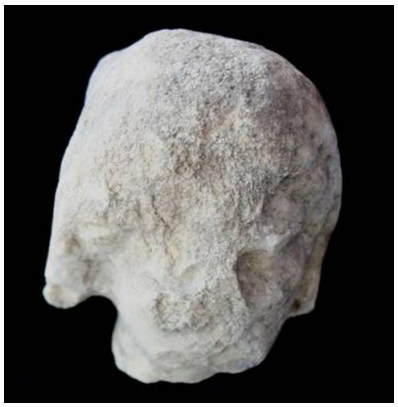
Eserin saçları, alın kısmı, burun üst yüzeyi ve çene tahrip olmuştur. Ayrıca sol elmacık kemiği ile yanak kısmı üzerinde kireç kalıntıları görülmektedir. Olasılıkla bir erkek figürüdür.

Eserin genelinde yoğun tahribat olmasına rağmen yüz detayları anlaşılmaktadır. Kaşları tahrip olmuştur. Ancak gözlere geçişte yapılan belirgin profilden kaşların keskin işlendiği anlaşılmaktadır. Üst ve alt göz kapakları yivlerle belirginleştirilmiştir. Bakışların sağ tarafta bir yere odaklandığı, gözlerin özellikle de sol gözün burun kenarına doğru yakın ve daha derin işlenmesinden anlaşılmaktadır. Burnun üst yüzeyi tahrip olmuştur. Ağız kapalı, üst dudak alt dudağa göre daha ince ve uzun işlenmiştir. Çene yuvarlaktır ve tahrip olmuştur.

Arkası işlenmemiş olan eserin, bu kısımda görülen düz yapısı bir kabartmadan kopmuş olabileceğini düşündürmektedir. Bu eserin Lagina Hekate tapınağını frizlerinde yüz kısmı eksik olan figürlerden birine ait olabileceğini düşüyoruz. Tapınağın frizlerinde gördüğümüz erkek figürleriyle yapılacak karşılaştırma ile daha iyi anlaşılacaktır. Bizim bu düşünceye varmamızda erkek figürlerinin bir kısmında gördüğümüz odaklanmış bakışlar (kuzey friz de Hekatenin yanında betimlenmiş erkek figürleri (Res. 40), güney frizde Athenanın yanında yer alan erkek figürü (Res. 51))[87] ve yukarıda özelliklerini verdiğimiz yüzün işlenişindeki benzerlikler etkili olmuştur.

[87] Bu örnekler dışında frizlerde betimlenmiş bazı erkek figürlerinin benzer özellikler gösterdiği yerinde yapılacak karşılaştırma ile daha iyi anlaşılacaktır.

3.2.7: 99-10 (Res. 59)

Yükseklik: 0.13 m Genişlik: 0.101 m Derinlik: 0.115 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Eserin genelinde yoğun tahribat görülmektedir. Bir figürün baş kısmı olduğu anlaşılmaktadır. Yüz hatları tamamen tahrip olmuş eserin, başının sol tarafında gördüğümüz ve kulağı kapatarak aşağıya inen bir kabartma vardır. Bu bize başın bir örtüyle kapatıldığını düşündürmektedir.

Eserin bir bayan figürüne mi, yoksa bir erkek figürüne mi ait olduğu anlaşılamamaktadır. Eser ölçüleri itibarıyla tapınak frizlerine uymaktadır. Ayrıca başları himation ile bu şekilde kapatılmış bazı figürleri frizlerde görmekteyiz (Res. 60). Belirttiğimiz bu nedenlere dayanarak, eserin tapınak frizlerinde yer alan figürlerin birisinin baş kısmı olabileceğini düşünmekteyiz.

3.2.8: 98AB03 (Res. 61)

Yükseklik: 0.067 m Genişlik: 0.064 m Derinlik: 0.074 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Başın tepe kısmı ve burun bitişinden itibaren yüzün alt kısmı eksiktir. Bayan figürüne ait baş parçasıdır.

Saçlarını ortadan ikiye ayırdığı alnının üst kısmı tahrip olmasına rağmen, başın iki yanından arkaya doğru götürülmesinden anlaşılmaktadır. Başın iki yanında gördüğümüz saç tutamları üzerine yivler işlenerek saça canlı bir hava verilmeye çalışılmıştır. Saç tutamları arkada topuz yapılarak sonlandırılmıştır. Başın tepe noktası kırık olduğu için bu saç tutamların topuza nasıl eklendiklerini göremiyoruz (Res. 62). Dar bir alına sahiptir. Kaşları tahrip olmuştur. Gözlerin detayları belirtilmemiştir. Gözlerin kenar çizgileri ve burun kenarı ile gözler arasında oluşturulmuş çukurluklar, 99-14 (Res. 55-56) ve 99-15 (Res. 58) numaralı eserler ile benzerlik göstermektedir. Burun tahrip olmuştur.

Eser, tapınak frizlerinde yer alan bazı bayan figürlerinin saçlarının işleniş biçimiyle benzerlik göstermektedir (Res. 44, Res. 46, Res. 53). Ayrıca ölçüleri itibarıyla tapınak frizlerine uymaktadır. Eser, tapınak frizlerinde yer alan bayan figürlerinin bir tanesinin başı olabilir. Yerinde yapılacak bir karşılaştırma sonucunda parçanın tapınak frizlerine ait olup olmadığı anlaşılacaktır.

3.3. Başlar

3.3-1: 03TH01 (Res. 63)

Yükseklik: 0.039 m, Genişlik: 0.03 m, Derinlik: 0. 029 m.

İnce gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Başın arka kısmı ve çeneden aşağısı eksiktir. Bayan başıdır.

Eserin saçları ortadan ikiye ayrılmıştır. İki ayrılan saçlar, başın yanlarından döndürülerek arkaya götürülmüştür. Arkaya götürülen bu saç demetleri üzerine derin yivler işlenerek saça bir hareketlilik kazandırılmak istenmiştir (Res. 64). Başı bir taç gibi çevreleyen bu saç tutamlarının üzerinde bu kez saçları çevrelediği anlaşılan kabartma bir bant vardır. Olasılıkla figürün başında bir saç bandı ya da eşarp vardı. Ancak başın arkasında, çoğu eksik olduğu için yapısı tam olarak anlaşılamayan topuz benzeri bir yükselti vardır. Eğer bu yükselti topuz yapılmış saçlara aitse olasılıkla saçların üzeri bantla çevrilmişti diyebiliriz.

Dar bir alına sahiptir. Oldukça küçük olan eserin yüzü detaylandırılmamıştır. Sol kaş tahrip olmuştur. Gözler iki çukur halinde işlenmiştir. Burun üst yüzeyi tahrip olmuştur. Ağız kapalı, dudaklar dolgun verilmiştir. Aşağıya doğru üçgenleşen hafif sivri verilmiş bir çeneye sahiptir.

Çok küçük boyutlarda yapılmış bu eser ya tek bir heykelcik olarak yapılmıştı ya da bir kabartmaya aitti[88].

[88] İlk başta naos frizlerine ait olabileceğini düşündüğümüz bu eserin frizler için çok küçük olduğunu burada belirtelim. Naos frizlerinde figürlerin baş ölçüleri 5-6 cm arasında değişmektedir.

3.3-2: 06LKS01 (Res. 65)

Yükseklik: 0.19 m, Genişlik: 0.10 m, Derinlik: 0. 095 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Alnın üzerinde, burun, dudaklar ve çene üzerinde aşınmalar görülmektedir. Erkek başıdır.

Başının çeneden hafifçe yukarıya kaldırarak sola döndürmüştür. Saçlarda aşınmalar mevcuttur. Arka taraftaki saçlar işlenmemiştir. Ön taraftaki saçların işlenip arkadakilerin bırakılması, eserin yarım bırakılmış olabileceğini akla getirmektedir. Cepheden görülen saçların kabarık işlendiği ve başı taç gibi çevrelediği yüzeyinde aşınmalar olmasına rağmen anlaşılmaktadır. Dar bir alına sahiptir. Kaşların keskin ve alt taraflarının dolgun işlendiği sağlam kalan sol kaştan anlaşılmaktadır. Gözleri yukarıda tek bir noktaya bakar tarzda, göz kapakları etli ve belirgin işlenmiştir. Derin bir geçişle kaş kemiklerine bağlanan burunun üst yüzeyi aşınmıştır. Ağız kısmı tahrip olmasına rağmen, kapalı ve dudakların dolgun işlendiği görülmektedir. Yuvarlak olan çene yukarıya doğru kaldırılmıştır. Güçlü işlenen boyun üzerinde adem elması belli edilmiştir. Ayrıca başın döndürülmesiyle boyunda belirginleşen dikey kıkırdak dokuyu sanatçı ustaca vermeyi başarmıştır.

Eser genel yapısında Hellenistik dönemin dinamizmini kaybetmemiştir. Başın yukarıya kaldırışında, gözlerin işlenişinde ve tam olarak belli olmasa bile bakışlarındaki belli bir yere odaklanmış ifade bunu bize göstermektedir. Portre stil açısıyla İskender portrelerine benzemektedir. İskender'in başının ve bakışlarının bir tarafa ve yukarıya dönük oluşunu görünüşün anlatıldığı edebi kaynaklarda buluyoruz[89]. Olasılıkla İskender'in lokal üretimde yapılmış bir portresi ya da soylu birisinin İskender tipinde yapılmış portresi olan bu eser, M.Ö. 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlenebilir.

[89] Smith 2002, 24.

3.4. Vücut Parçaları

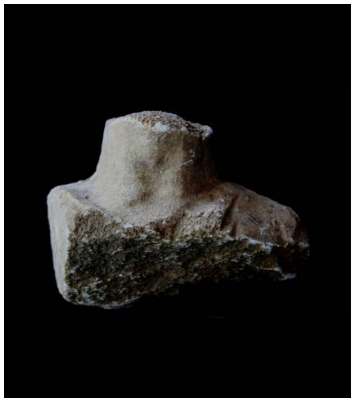
3.4-1: 99-2 (Res. 66)

Yükseklik: 0.112m, Genişlik: 0.11 m, Derinlik: 0. 079 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Başparmak başlangıç noktasından, işaret parmağı ilk eklem yerinden kırılmıştır. Diğer parmaklar ikinci eklem yerinden kırılmıştır.

Yüzük parmağında ovale yakın bir yüzük görülmektedir. Parmaklar içe doğru kıvrılmıştır. Avuç içinde silindirik bir nesne tuttuğu görülmektedir (Res. 67). Kırık olmasına rağmen işaret parmağının, avuç içindeki nesneye göre şekillendirildiği ve hafifçe yukarıya doğru kaldırılmış olarak yapılmasından anlaşılmaktadır. Parmakların kıvrılmasıyla elin üzerinde oluşan kıkırdaklar hafifçe belli edilmiştir. Ayrıca elin üst kısmında, parmak eklemlerinin arasından parmaklar üzerine uzanan damar benzeri hafif kabartmalar vardır. Ancak anatomik olarak el yapısına uymamaktadırlar.

3.4-2: 99-16 (Res. 68)

Yükseklik: 0.105m, Genişlik: 0.129 m, Derinlik: 0. 066 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Boyun kısmı ve köprücük kemiğinin başlangıcı gözükmektedir. Boyun üzerinde yer alan dikey iki kıkırdak doku hafifçe belirginleştirilmiştir. Sağ tarafı, omuz başlangıcından itibaren düz bir şekilde aşağıya indirilmiştir. Sol tarafı tahrip olmuştur. Eserde gördüğümüz bu yapı bir portre olabileceğini düşündürmektedir. Eserde başka hiçbir detay gözükmemektedir.

3.4-3: 01T22 (Res. 69)

Yükseklik: 0.137m, Genişlik: 0.08 m, Derinlik: 0. 058 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Bilekle beraber yapılmış olan el parçasının, işaret parmağı ve başparmağı başlangıç yerinden kırılmıştır. Diğer parmaklar ilk eklemin başlayacağı noktadan itibaren eksiktir.

Parmakların avuç içine doğru bir profil oluşturan yapısı ve parmak üstlerindeki yuvarlak kemiklerin belirgin işlenmesi parmakların içe doğru büküldüğünü göstermektedir.

3.4-4: 07A-M01 (Res. 70)

Yükseklik: 0.078m, Genişlik: 0.05m, Derinlik: 0. 045 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Bilekle beraber ait olduğu figürden kırılmış olan el parçasının işaret parmağı ilk eklem yerinden kırılmıştır ve üzerinde aşınmalar vardır. Başparmak eksiktir. Parmaklar yumruk oluşturacak şekilde kapatılmıştır. Oldukça küçük olan bu parçada, parmakların içe döndüğü alanda çok uzun yapıldığı görülmektedir (Res. 71). Muhtemelen görülmeyecek bu kısımda özenli davranılmadığı anlaşılmaktadır. Figürün elinde bir şey tuttuğu eksik olan başparmağının iç tarafından başlayarak kıvrılan serçe parmağın arasından görülen delikten anlaşılmaktadır.

3.5. Kıvrım Parçaları

3.5-1: 98ATD7 (Res. 72)

Yükseklik: 0.147 m, Genişlik: 0.045 m, Derinlik: 0. 048 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Sol taraftaki dikdörtgen kenarlı olmak üzere iki kıvrım parçası görülmektedir. Sağ taraftaki dönüş yaparak kendi içine doğru katlanmış ve uç kısmı aşağıya sarkmıştır. Aşağıya sarkıtılmış bu kısmın yanında yuvarlatılarak oluşturulmuş başka bir kıvrım görülmektedir. Ancak bu kıvrım sol kenarda gördüğümüz köşeli kıvrıma ait değildir. Olasılıkla daha yukarıdan gelen kumaş parçasına ait bir kıvrımdı. Manto kıvrımlarının katlar halinde sarkıtıldığını düşünürsek (Res. 73) bu parça olasılıkla aşağıya sarkıtılan manto kumaşına ait kıvrımların bir parçası olmalıdır.

3.5-2: 99-8 (Res. 74)

Yükseklik: 0.23 m, Genişlik: 0.15 m, Derinlik: 0. 09 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Üç parça kıvrımdan oluşan, kıvrım demeti parçasıdır. En sağdaki dörtgen kenarlı yapılmış ve yanındaki kıvrımla arasında bir kanal oluşturmuştur. Ortada yer alan ikinci kıvrım üzerinde “S” şeklinde yumuşakça işlenmiş bir kat izi görülmektedir. Bu kıvrım sol kenarı yuvarlatılarak yanındaki düz kıvrımın üzerine bindirilmiştir.

Bu parça olasılıkla kol, omuz üzerinden ya da belin yanından sarkıtılan (Res. 75-76) manto kıvrımlarından bir parçaya ait olmalıdır.

3.5-3: 99-47 (Res. 77)

Yükseklik: 0.07 m, Genişlik: 0.075 m, Derinlik: 0. 055 m.

İri gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Dört kıvrım parçası görülmektedir. Birbirini yay şeklinde takip eden kıvrımlardan en soldaki diğerlerinden hem daha derin bir kanalla ayrılmış hem de daha kalın yapılmıştır. Diğer üç kıvrım daha ince ve birbirlerine yakın işlenmiştir. Kıvrımların genel yapısındaki özenli işçilik, ince kumaştan yapılmış bir giysiye ait olduğunu düşündürmektedir. Giysinin neresinden koptuğu anlaşılamayan parça olasılıkla hareket ettirilmiş uzva göre şekil almış giysi kıvrımlarının bir parçasıydı.

3.5-4: 99-48 (Res. 78)

Yükseklik: 0.37 m, Genişlik: 0.275 m, Derinlik: 0. 204 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Belirgin bir şekilde yapılmış, üçgen biçiminde aşağıya inen ve ucunda bir püskül (?) ile sonlandırılan manto kumaşı ve sağında daha ince işlenmiş giysi kumaşı görülmektedir. Giysi kıvrımları, fazla derin olmayan ve içleri yuvarlatılmış kanallarla birbirinden ayrılmıştır. Kıvrımların üst yüzeyi tahrip olmuştur. Ancak keskin sırtlı oldukları anlaşılmaktadır. Sol tarafta mantonun aşağıya sarkıtılan ve ucunda püskül bulunan kısmı “S” şeklindeki iki kıvrımla sonlandırılmıştır.

Antik dönem heykel sanatında mantonun sarkıtılan kısmının püskül benzeri süslerle sonlandırıldığı örnekler bulunmaktadır (Res. 79). Bu parça da olasılıkla bu tarzda yapılmış bir heykele aitti.

3.5-5: 00T35 (Res. 80)

Yükseklik: 0.12 m, Genişlik: 0.235 m, Derinlik: 0. 14 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Yuvarlak bir taban üzerine yapıldığı anlaşılan eserin giysisinin etek kıvrımlarına ait bir parçadır. Birbirinden derin kanallarla ayrılmış kıvrımlar, keskin sırtlı işlenmiştir. Kıvrımların genel yapısında sertlik ve kuruluk hissedilmektedir. Olasılıkla etek kıvrımları, ayakları kapatarak ya da yanlarda zemine yayılmış şekilde işlenmiş bir esere aitti. Bu tipte yapılmış bayan heykellerini Antik Dönem heykeltıraşlığında görmekteyiz (Res. 81).

3.5-6: 01T17 (Res. 82)

Yükseklik: 0.051 m, Genişlik: 0.045 m, Derinlik: 0. 03 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Parça üzerinde birbirinden yivlerle ayrılmış, tek merkezden çıkarak farklı yönlere doğru işlenişinden yelpaze gibi açıldığı anlaşılan kıvrımlar görülmektedir. Olasılıkla ince kumaştan yapılmış bir giysinin betimlenmesinde kullanılmıştı (chiton ya da tunik). Giysinin neresinden koptuğu anlaşılamamaktadır.

3.5-7: 02AY2 (Res. 83)

Yükseklik: 0.085 m, Genişlik: 0.24 m, Derinlik: 0.105 m.

Orta gözenekli beyaz mermerden yapılmıştır.

Himationun bele dolanarak kemer şeklinde sarılan kısmı olmalıdır. Benzerini 98A153 numaralı eserde (Res. 22-23) görmekteyiz. Ancak 98A153 numaralı eserde, himation hem burgu halinde sarılmış hem de kıvrımlar bu esere göre çok daha belirgin işlenmiştir. Burada görülen kıvrımlar birbirine paralel şekilde ve neredeyse hiç derinliği olmayan yivlerle birbirinden ayrılmıştır.

4: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmamızın İlk bölümünde anlattığımız bay ve bayan figürü parçaları arasında yer alan 97A10 (Res. 17), 98A153(Res. 22), 07LYB-M04(Res. 34) numaralı parçalar, anatomik olarak insan vücudu oranlarına uygun yapılmış heykellere ait parçalardır. Bu üç parçanın gösterdiği kaliteli işçilik ve özellikle 98A153(Res. 22) -07LYB-M04(Res. 34) numaralı eserlerde gördüğümüz giysi yapısı ve duruş pozisyonu eserlerin tanrı-tanrıça heykellerine ait olduklarını düşündürmektedir. Bu olası tanrı ve tanrıçalar için bir öneri sunarsak; 97A10(Res. 17) numaralı eser Hekate ya da Demeter, 98A153(Res. 22) numaralı eser Artemis, 07LYB-M04(Res. 34) numaralı eser ise Zeus olarak tasarlanmış olmalıdır. Bu üç parça bize Hekate dışında diğer tanrılar için yapılmış heykellerinde Kutsal Alanda bulunduğunu göstermektedir. Unutulmaması gereken bir diğer noktada bayan heykellerinin lokalize edilerek Hekateye uyarlanmış olabileceği gerçeğidir. Yani Demeter ve Artemis olarak düşündüğümüz eserler Hekatenin yerel varyasyonları olabilir. Kutsal Alanda hangi tanrı ve tanrıçaların heykellerinin olduğunu, devam eden kazı çalışmaları sonucunda açığa çıkacak olan heykel parçaları, heykeller ve yazıtların vereceği bilgiler ışığında öğreneceğimizi umuyoruz.

Bay ve bayan figürleri başlığı altındaki diğer parçalar kabartma ve heykelciklere ait parçalardır. Olasılıkla sunu ve adak amaçlı tapınağa getirilmiş eserler olmalıdırlar. Ancak 00T44(Res. 30)-94N11(Res. 10) ve 96P70(Res.12) numaralı eserler boyutları ve giysi tarzları açısından frizlerin bazı bölümleri ile benzerlikler gösterir. Kesin olmamakla beraber frizlerden olma ihtimalleri olduğunu da burada belirtmek uygun olacaktır. Daha öncede söylediğimiz gibi bu ancak değerlendirdiğimiz parçaların Tapınak friz parçaları ile yerinde yapılacak karşılaştırılması sonucunda anlaşılabilir

İkinci bölümde frizlere ait olduğu düşünülen parçalar tanımlanmıştır. İncelenen sekiz eserin, altı tanesi baş parçasıdır. Bu eserler değerlendirilirken öncelikle boyutlarının frizlere uygun olup olmadığına bakılmıştır. İkinci aşamada frizlerdeki figürlerle karşılaştırılmaları yapılmıştır. Bayan figürlerinde, saçların işlenişindeki benzerlikler bizim için temel oluşturmuştur. Ayrıca baş parçalarında gözlerin genelde detaylandırılmayarak bir çukur halinde bırakılması da parçaların frizlerden olabileceği tezini güçlendirmiştir. Sonuçta bakış açısına göre yukarıda kalacak olan figürlerin en azından hepsinin detaylandırılması yapılmamıştır. Tanrı ve Tanrıça figürlerinin işlenişinde muhtemelen daha özenli davranılmıştı. Athena başı olduğunu düşündüğümüz 04TM01 (Res. 48) numaralı parça da

bunu bize kanıtlar niteliktedir. Tahrip olmamış alanlarında detaylandırmanın daha iyi yapıldığını fark etmekteyiz. İki adet giyimli parça da diğerleri gibi ölçüleri ve tapınak frizlerinde gördüğümüz benzerleri baz alınarak frizlere ait olabilecekleri düşünülmüştür. Ayrıca çalışılan parçaların tapınak alanında yapılan kazılar sırasında bulunmuş olması da frizlerden olma ihtimalini güçlendirmektedir. Bu parçaların hangi cephelerden olduğunu söylemek çok güçtür. Ancak yerinde yapılacak bir karşılaştırma bizi doğru sonuca götürecektir (bknz. dipnot 31). Sadece Giganthomachia sahnesinin işlendiği batı cephede olması gereken tanrıçalardan biri olan Athena figürünün eksik olmasına dayanarak 04TM01 (Res. 48) numaralı eserin batı cephesinden olabileceğini söyleyebiliriz. Devam eden kazı çalışmalarında çıkacak parçalarla beraber bu parçaların İstanbul'da bulunan frizlerle detaylı bir karşılaştırmasının yapılması sonucunda, frizlerdeki eksik parçaların büyük bir bölümünün tamamlanacağına inanıyoruz.

Üçüncü bölümde kazı çalışmaları sırasında çıkan başlardan iki tanesi incelenmiştir[90]. Bunlardan ilki bir bayan başı olup oldukça küçük boyutludur. Kaliteli bir mermerden yapıldığı ve üzerinin parlatıldığı tahrip olmasına rağmen anlaşılmaktadır. Olasılıkla tapınağa adanmış heykelciklerden bir tanesinin baş kısmıydı. Diğer baş ise bize göre İskender'e ait bir portre ya da İskender tipinde yapılmış soylu birisine ait bir portredir. Her iki durumda da Hellenistik tipte bir portrenin Kutsal Alanda var olduğunu öğreniyoruz. 06LKS01(Res. 65) numaralı bu eser, kuzey stoada heykeltıraşlık eserlerinin varlığını kanıtlayan ilk örneklerdendir. 2009-2010 yılı kazı çalışmalarında, kuzey stoada sıralı halde devam heykel kaideleri de kuzey stoada birçok heykelin varlığını kanıtlamıştır. Kutsal alanda yapılan kazılarda önümüzdeki yıllarda açılması planlanan diğer stoaların da birçok örnekle Antik Dönem heykeltıraşlığı hakkında bilgi edinmemize yardımcı olacağını tahmin ediyoruz.

Lagina Hekate Kutsal Alanında bulunan kıvrım parçaları bize kutsal alanda birçok heykelin varlığını kanıtlar niteliktedir. Bu çalışmada kıvrım parçalarının ait oldukları figürlerin nerelerinden kopmuş olabilecekleri, sağlam olan eserler üzerinde örneklendirerek

[90] Diğerleri frizlere ait olduğu düşünülen parçalar başlığı altında incelenmiştir.

göstermeye çalıştık. Bu örneklendirme çalışması bize kutsal alanda var olan heykellerin tipleri hakkında da bilgi verdi[91].

Çalıştığımız eserlerin büyük bir kısmı net tarihler verecek niteliklere sahip değildir. Sadece giysi kıvrım yapısına ya da yüz işlenişine dayanarak yapacağımız tarihlendirmeler yanıltıcı olacağı için genel bir tarihlendirme yapmayı uygun görüyoruz. Kutsal Alanda yer alan çalıştığımız parçalar için verebileceğimiz tarih aralığını Geç Hellenistik Dönem ve Erken Roma Dönemi şeklinde belirtebiliriz. Friz Parçalarının tarihini Tapınak için düşünülen M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği ile M.Ö. 1. yy içinde değerlendirmeyi uygun gördük. Heykeltıraşlık stili için friz parçaları dışındaki parçalar, yorum yapmak için yetersiz kalmaktadır. Friz parçaları olarak düşündüğümüz parçaları Peter Baumeister[92] tarafından belirlenmiş altı atölyeden birine yerleştiremiyoruz. Ancak üslup olarak Karia ve Rhodos üslubunun kullanıldığını belirtebiliriz[93].

İncelediğimiz parçalar bize Kutsal Alanın heykeltıraşlık açısından birçok esere ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Günümüzdeki kutsal alanları düşünecek olursak camiler çinilerle, birbirinden değerli halılarla, ihtişamlı taç kapılarıyla, kiliseler vitraylarla, azizlerin heykelleriyle, sinagoglar da aynı şekilde kendi dinsel simgeleriyle süslenmiş mimari öğelerle dekore edilmektedir. Öyle ki her kutsal mekan inana göre tanrının evidir. Doğal olarak en yüce yaratıcının evine girince insanlar mistik havayı hissetmeli ve huzur bulmalı. İyi bir dekorasyon hem tanrının evini güzelleştiriyor hem de ziyaretçilerine huzur veriyordu. Lagina Hekate Tapınağındaki heykeltıraşlık eserlerde benzeri bir amaçla yapılmıştı. Hediye olarak getirilmiş eserler ya da onurlandırma heykelleri tanrıçaya duyulan şükranın bir göstergesi olarak Kutsal Alanda sergileniyor olmalıydı. Bir Kutsal Alanda ne kadar çok sunu varsa Tanrı ya da Tanrıça o kadar güçlü görülüyordu. Örneğin Delphi Apollon Kutsal Alanı antik dönem boyunca en önemli kült alanlarından birisi olmuştur. En bilge krallar bile bir işe kalkışmadan Tanrıya danışma gereğini duymuşlardır. Danışmaya giderken de yanlarında Tanrıya en güzel hediyeleri beraberlerinde getirmişlerdir.

---

[91] En azından bu kıvrım parçalarının ait oldukları heykellerin orijinalinde nasıl bir pozisyonda yapıldıklarına dair fikir sahibi olmamıza yardımcı olmuştur.
[92] Baumeister 2007, 71-81.
[93] Baumeister, frizleri yapan atölyelerde Karia'lı ve Rhodos'lu (ya da Rhodos'ta eğitim almış) ustaların üslubu olduğunu belirlemiştir (Baumeister 2007, 244.).

Sonuç olarak burada tanımlamaya çalıştığımız heykeltıraşlık eserlerini sadece dekorasyon amaçlı kullanılmış kültür ürünleri olarak değerlendirmek yanlış olur. Buradaki her bir parça tanrıçaya duyulan inancın bir göstergesi olarak tapınağa yerleştirilmiştir. İnsanoğlunun çaresizliğini, bir şeylere inanma ve güvenme ihtiyacını kendi suretinde yaratmış olduğu tanrı heykellerinde karşılamaya çalışmasının bir göstergesidir. Ayrıca inandığı tanrıya bağlılığını, onun kutsal mekanına hediye ettiği heykel ve heykelciklerle kanıtlama çabasının ürünüdür.

KAYNAKÇA

Akarca 1998 — A. Akarca, Şehir ve Savunması, TTK Ankara .

Baumeister 2007 — P. Baumeister; Der Fries Des Hekateion Von Lagina- Neue Untersuchungen zu Monument und Kontext, Byzas 6, Ege Yayınları, İstanbul.

Baldıran 1990 — A. Baldıran (Yılmaz), Stratonikeia Nekropol Buluntuları, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya.

Bean 1976 — G.E. Bean, Lagina, The Princeton Encyclopedia of Classical Sites, Ed: R. Stillwell, W.L. MacDonald, M.H. McAllister.

Bean 1980 — G. E. Bean, Turkey Beyond the Meander, London.

Benndorf 1882 — O. Benndorf, Archaeologisch Epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich- Ungarn, Berlin.

Büyüközer 2006 — A. Büyüközer, Lagina Hekate Tapınağının Matematiksel Oranları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

Chamonard 1895 — J. Chamonard, Les Sculptures de la Frise du Temple d'Hekate a Lagina, BCH 19, 235-262.

Diehl- Cousin 1887 — C. Diehl- G. Cousin, Inscriptions de Lagina, BCH 11.

Gider 2005 — Z. Gider, Lagina'daki Dor Mimarisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli.

İnan 1975 — J. İnan, Side'nin Roma Devri Heykeltıraşlığı, Ankara.

Junghölter 1989 — U. Jungholter, Zur Komposition der Lagina-Frize und zur Deutung des Nordfrieses, Diss. Marburg.

Leake 1824 — W.M. Leake, Journal of a Tour in Asia Minor, London.

Mendel 1912 — G. Mendel, Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines du Musees Imperiaux Ottamans, Constantinople I-III.

Özgünel 1971 — C. Özgünel, Karya Geometrik Seramiği, Ankara.

Petersen-Luschan 1989 E. Petersen- F.V. Luschan, Reisen in Lykien Milyas und Kibyratien I, Berlin.

Pococke 1975 A. Pococke, A Description of the East II, London.

Robert-Robert 1955 L. Robert- L. Robert, Me'langes Isodore Lewy, Brüksel.

Rumscheid 1994 F. Rumscheid; Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus I-II, Mainz.

Saltuk 1997 S. Saltuk; Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul.

Schober 1933 A. Schober, Der Fries des Hekateions von Lagina, IstForsch 2.

Smith 2002 R. R. R. Smith; Hellenistik Heykel, çeviren Ayşin Yoltar Yıldırım, İstanbul.

Şahin 1982 M. Ç. Şahin, Die Inschriften von Stratonikeia IK 22.1, Bonn.

Tırpan 1996 A. A. Tırpan, Lagina Kazısı 1993-1994, 17.KST-II, Ankara, 209-228.

Tırpan- Söğüt 2000 A .A. Tırpan- B. Söğüt, Koranza Kazıları 1998, 21. KST-II, Ankara, 153-162.

Tırpan- Söğüt 2001 A .A. Tırpan- B. Söğüt, Lagina Hekate Temenosu 1999 Yılı Çalışmaları, 22. KST-II, Ankara , 299-310.

Tırpan- Söğüt 2005 A .A. Tırpan- B. Söğüt, Lagina, Muğla.

Waddington 1870 W.H. Waddington, Incription Grecques at Latines Receuillies en Grece at en Asie Mineure.

Webb 1996 P. A. Webb, Hellenistic Architectural Sculpture: figural motifs in western Anatolia and the Aegean Island, London.

Çizimlerin Listesi

Çizim 1: Lagina Hekate Kutsal Alanı planı

Çizim 2: Lagina Hekate Kutsal Alanı Propylon planı

Çizim 3: Lagina Hekate Altarı Planı

Çizim 4: Lagina Hekate Tapınağı Planı

Çizim 5: Lagina Hekate Tapınağı Ön Cephe

Çizim 6: Bazilika Planı

Resimlerin Listesi

Resim 1: Lagina'nın Yeri.

Resim 2: 1982 yılında Osman Hamdi Bey tarafından propylonda yapılan kazı çalışmaları.

Resim 3: Propylon.

Resim 4: Lagina Hekate Altarı.

Resim 5: Lagina Hekate Tapınağı.

Resim 6: Naos duvarı üzerine gelen friz bloğu.

Resim 7: Naos duvarı üzerine gelen friz bloğu.

Resim 8: Resim 8: Kuzey stoada bulunan heykel kaidelerinden bir örnek.

Resim 9: Naiskos alınlık parçası.

Resim 10: 94N11.

Resim 11: 94N11 sağ profil.

Resim 12: 96P70.

Resim 13: 96P70 Arkası.

Resim 14: Pudicitia.

Resim 15: Pudicitia pozunda yapılmış Kleopatra.

Resim 16: 96P71.

Resim 17: 97A10 numaralı eser.

Resim 18: 97A10 numaralı eser sol kol detayı.

Resim 19: Stola.

Resim 20: Livia Drusilla.

Resim 21: Prusias ad Hypum'dan Tykhe –Roma Kopyası.

Resim 22: 98A153.

Resim 23: 98A153 sol profil.

Resim 24: 98A153 sol profil.

Resim 25: Artemis (Vatikan Müzesi).

Resim 26: 19: Artemis (Pergeden).

Resim 27: Lagina Hekate Tapınağı batı friz Artemis.

Resim 28: 99-13.

Resim 29: Rhamnus Themis'i.

Resim 30: 00T44.

Resim 31: 00T44 arka bölüm.

Resim 32: 03.

Resim 33: 03 sağ profil.

Resim 34: 07LYB-M04.

Resim 35: Zeus.

Resim 36: Serapis (Hierapolis'ten).

Resim 37: 99-11.

Resim 38: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bir bölüm.

Resim 39: Lagina Hekate Tapınağı doğu friz Hekate.

Resim 40: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm.

Resim 41: Lagina Hekate Tapınağı batı friz Hekate.

Resim 42: 99-12.

Resim 43: 99-12 detay.

Resim 44: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bir bölüm.

Resim 45: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bir bölüm.

Resim 46: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bir bölüm.

Resim 47: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm.

Resim 48: 04TM01.

Resim 49:04TM01 detay.

Resim 50: Athena.

Resim 51: Lagina Hekate Tapınağı güney frizi Athena figürü.

Resim 52: 01T20.

Resim 53: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bayan figürü.

Resim 54: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bayan figürleri.

Resim 55: 99-14.

Resim 56: 99-14 detay.

Resim 57: 99-54 başın tepe noktası.

Resim 58: 99-15.

Resim 59: 99-10.

Resim 60: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm.

Resim 61: 98AB03.

Resim 62: 98AB03 başın üst kısmı.

Resim 63: 03TH01.

Resim 64: 03TH01 sol profil.

Resim 65: 06LKS01.

Resim 66: 99-2.

Resim 67: 99-2 iç kısım.

Resim 68: 99-16.

Resim 69: 01T22.

Resim 70: 07A-M01.

Resim 71: 07A-M01 iç kısım.

Resim 72: 98ATD7.

Resim 73: Manto kıvrımı örneği.

Resim 74: 99-8.

Resim 75: Manto kıvrımı örneği.

Resim 76: Manto kıvrımı örneği.

Resim 77: 99-47.

Resim 78: 99-48.

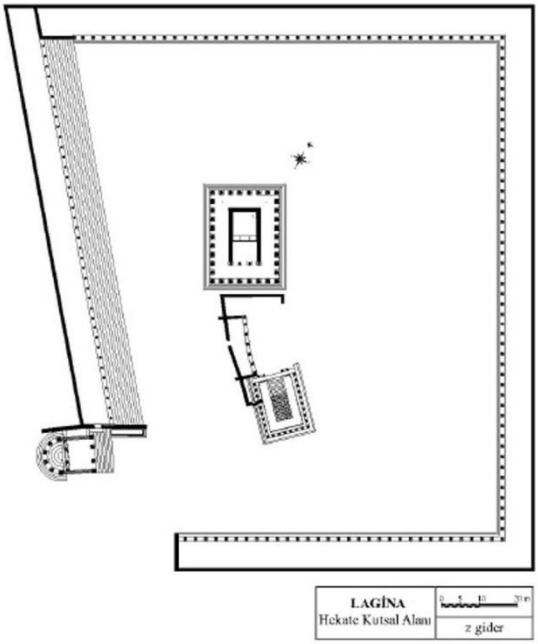
Resim 79: Manto kenarında yer alan püsküller.

Resim 80: 00T35.

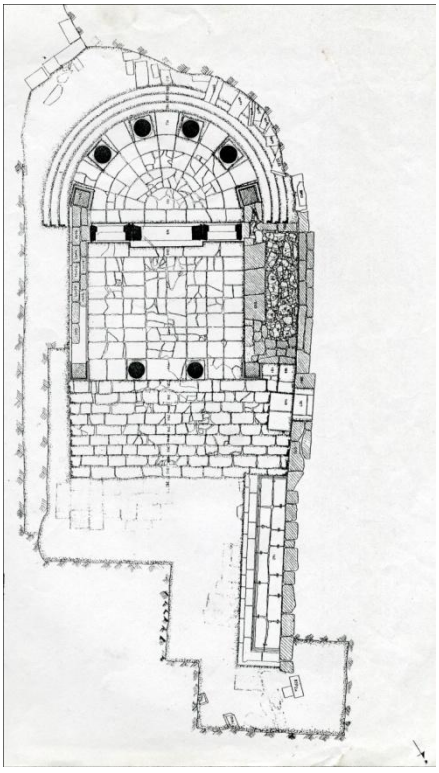
Resim 81: Etek kıvrımları.

Resim 82: 01T17.

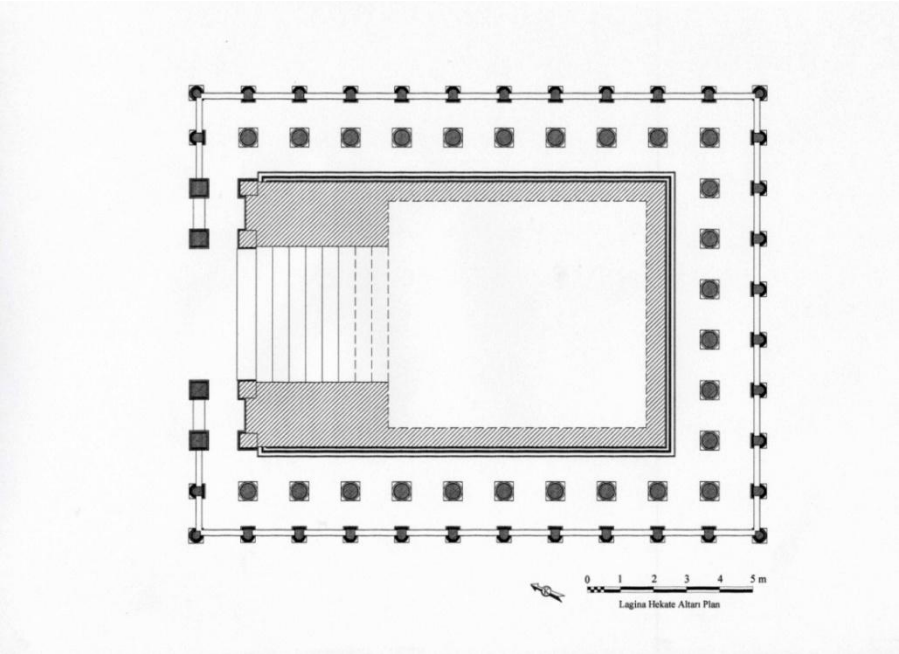
Resim 83: 02AY2.

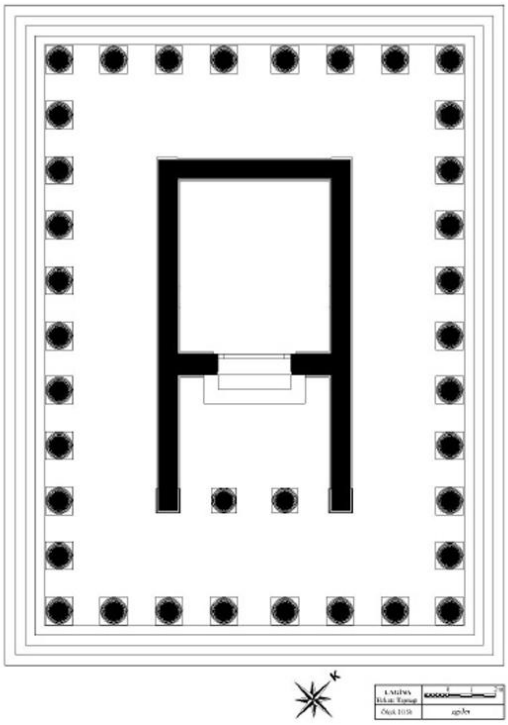
Çizim 1: Lagina Hekate Kutsal Alanı planı

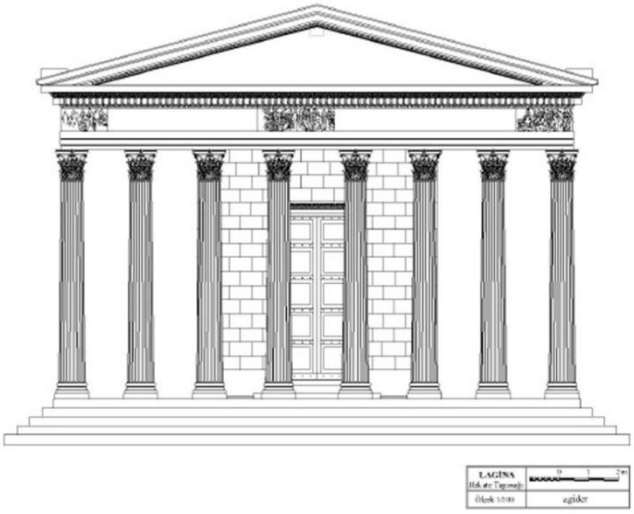
Çizim 2: Lagina Hekate Kutsal Alanı Propylon planı

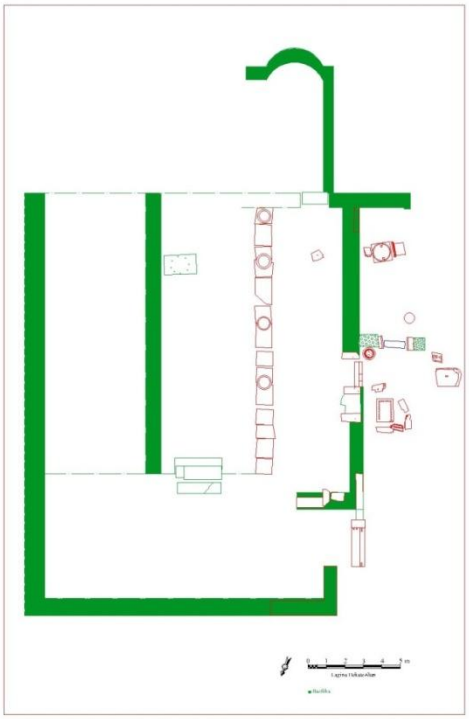
Çizim 3: Lagina Hekate Altarı Planı

Çizim 4: Lagina Hekate Tapınağı Planı

Çizim 5: Lagina Hekate Tapınağı Ön Cephe

Çizim 6: Bazilika Planı

Resim 1: Lagina'nın Yeri

Resim 2: 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından propylonda yapılan kazı çalışmaları.

Resim 3: Propylon

Resim 4: Lagina Hekate Altarı

Resim 5: Lagina Hekate Tapınağı

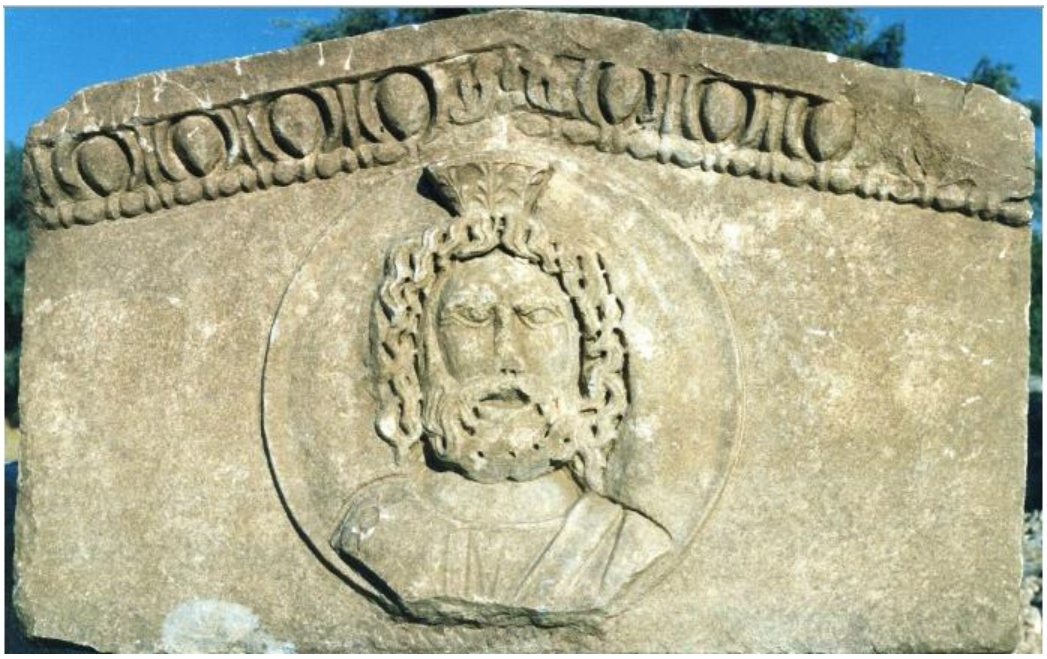
Resim 6: Naos duvarı üzerine gelen friz bloğu

Resim 7: Naos duvarı üzerine gelen friz bloğu

Resim 8: Kuzey stoada bulunan heykel kaidelerinden bir örnek.

Resim 9: Naiskos alınlık parçası

Resim 10: 94N11

Resim 11: 94N11 sağ profil.

Resim 12: 96P70.

Resim 13: 96P70 Arkası

Resim 14: Pudicitia

Resim 15: Pudicitia pozunda yapılmış Kleopatra.

Resim 16: 96P71

Resim 17: 97A10 numaralı eser

Resim 18: 97A10 numaralı eser sol kol detayı.

Resim 19: Stola.

Resim 20: Livia Drusilla.

Resim 21: Prusias ad Hypum'dan Tykhe –Roma Kopyası.

Resim 22: 98A153.

Resim 23: 98A153 sol profil.

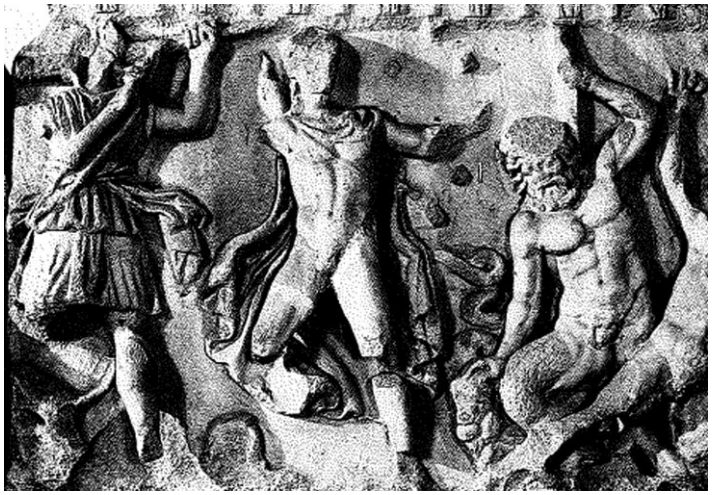
Resim 24: 98A153 sol profil.

Resim 25: Artemis (Vatikan Müzesi).

Resim 26: 19: Artemis (Pergeden).

Resim 27: Lagina Hekate Tapınağı batı friz Artemis.

Resim 28: 99-13.

Resim 29: Rhamnus Themis'i.

Resim 30: 00T44

Resim 31: 00T44 arka bölüm

Resim 32: 03

Resim 33: 03 sağ profil.

Resim 34: 07LYB-M04

Resim 35: Zeus.

Resim 36: Serapis (Hierapolis'ten).

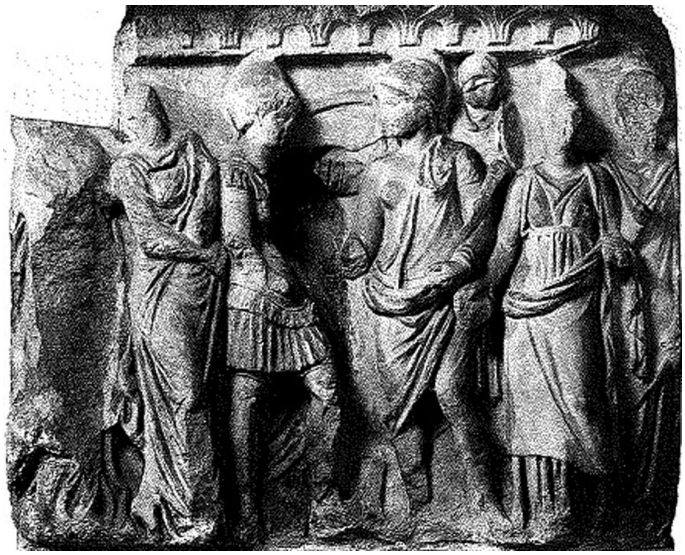
Resim 37: 99-11.

Resim 38: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bir bölüm.

Resim 39: Lagina Hekate Tapınağı doğu friz Hekate.

Resim 40: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm.

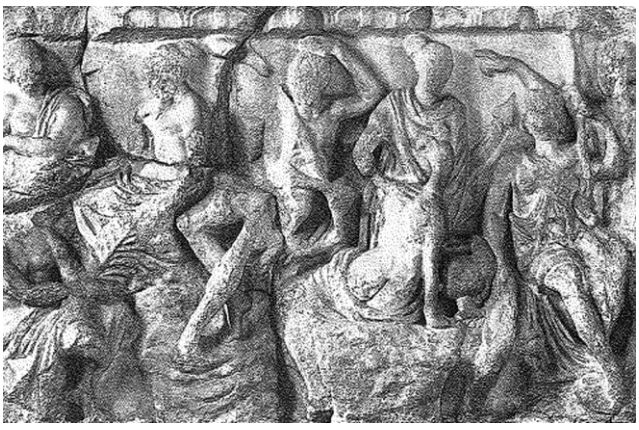
Resim 41: Lagina Hekate Tapınağı batı friz Hekate.

Resim 42: 99-12

Resim 43: 99-12 detay.

Resim 44: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bir bölüm.

Resim 45: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bir bölüm.

Resim 46: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bir bölüm

Resim 47: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm

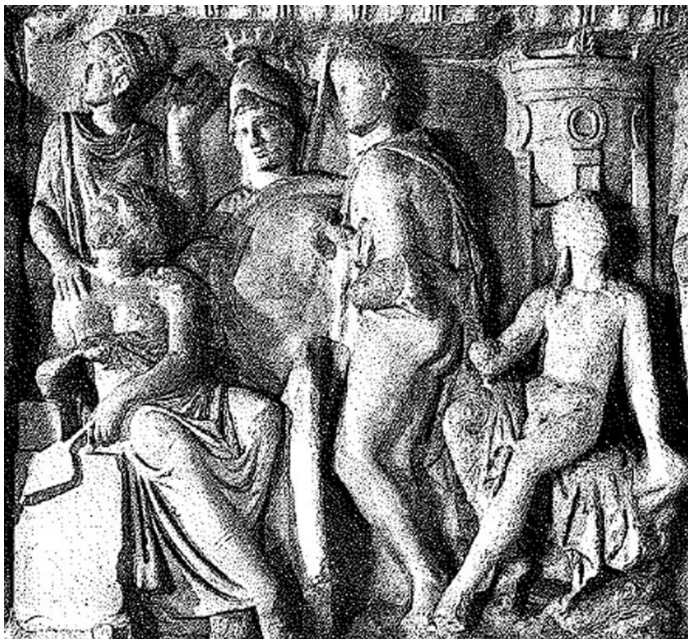
Resim 48: 04TM01

Resim 49:04TM01 detay.

Resim 50: Athena

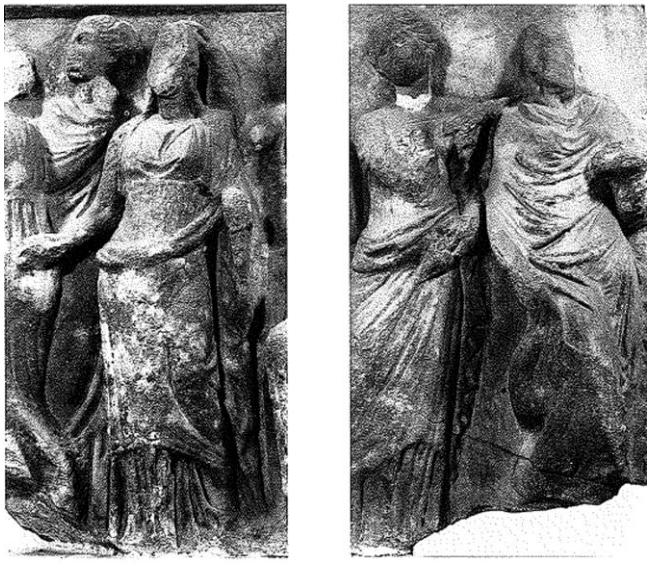
Resim 51: Lagina Hekate Tapınağı güney frizi Athena figürü.

Resim 52: 01T20.

Resim 53: Lagina Hekate Tapınağı güney frizinden bayan figürü.

Resim 54: Lagina Hekate Tapınağı doğu frizinden bayan figürleri

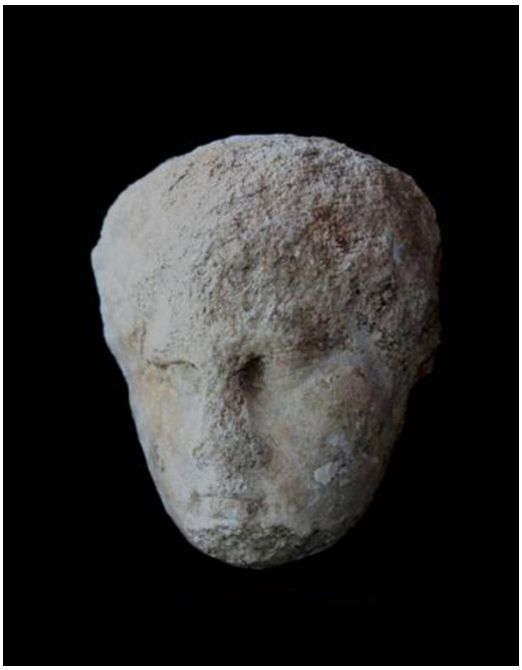
Resim 55: 99-14.

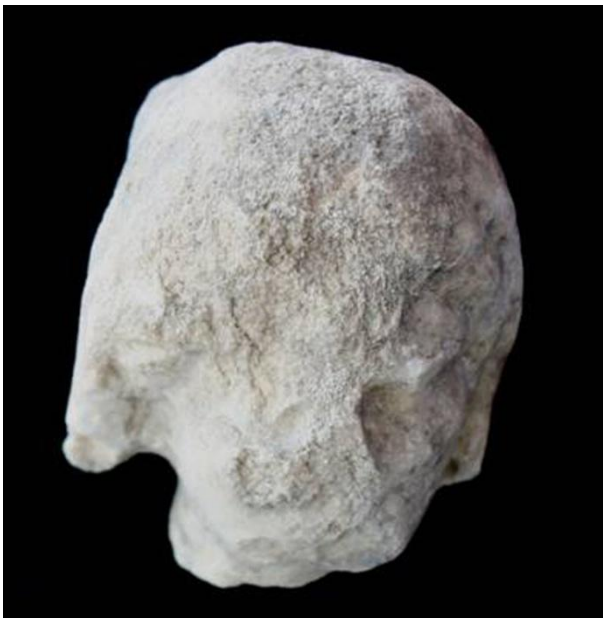
Resim 56: 99-14 detay.

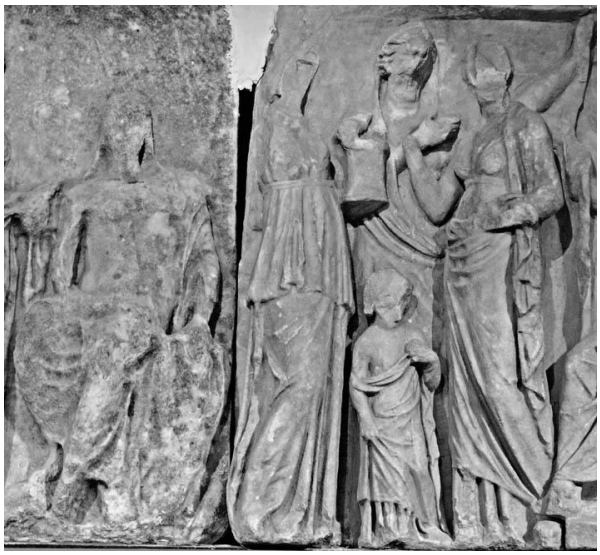
Resim 57: 99-54 başın tepe noktası.

Resim 58: 99-15

Resim 59: 99-10

Resim 60: Lagina Hekate Tapınağı kuzey frizinden bir bölüm.

Resim 61: 98AB03.

Resim 62: 98AB03 başın üst kısmı.

Resim 63: 03TH01

Resim 64: 03TH01 sol profil

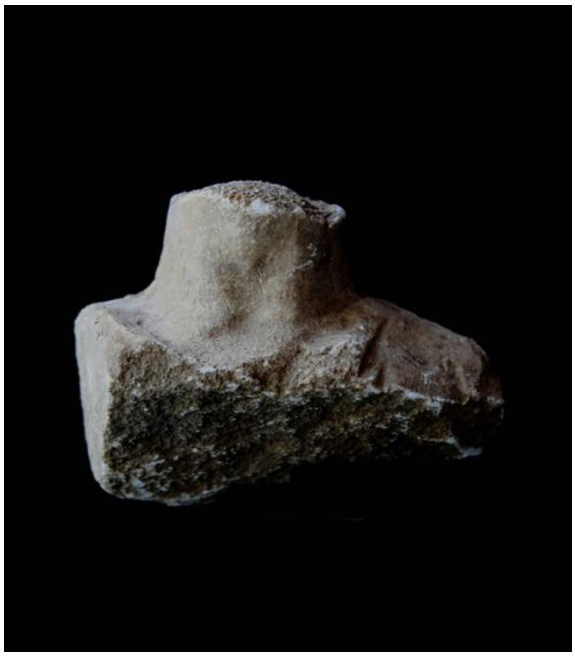
Resim 65: 06LKS01

Resim 66: 99-2

Resim 67: 99-2 iç kısım

Resim 68: 99-16

Resim 69: 01T22

Resim 70: 07A-M01

Resim 71: 07A-M01 iç kısım.

Resim 72: 98ATD7

Resim 73: Manto kıvrımı örneği.

Resim 74: 99-8.

Resim 75: Manto kıvrımı örneği

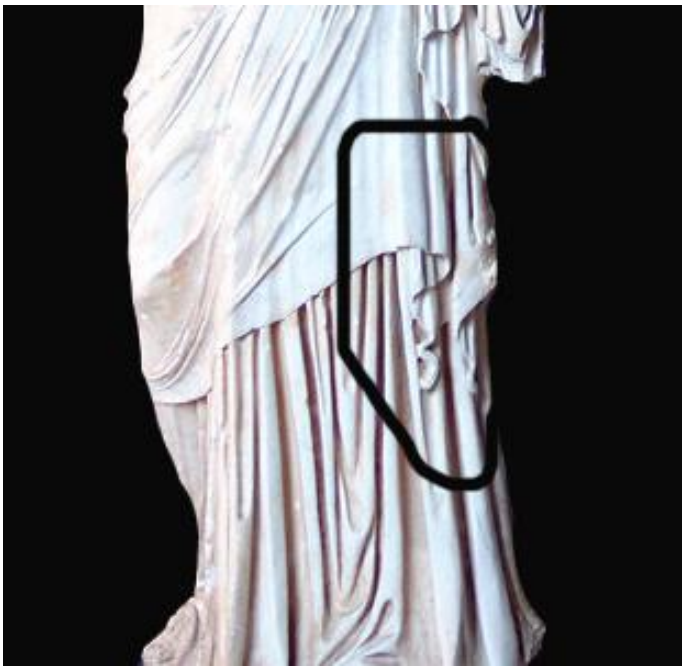
Resim 76: Manto kıvrımı örneği

Resim 77: 99-47.

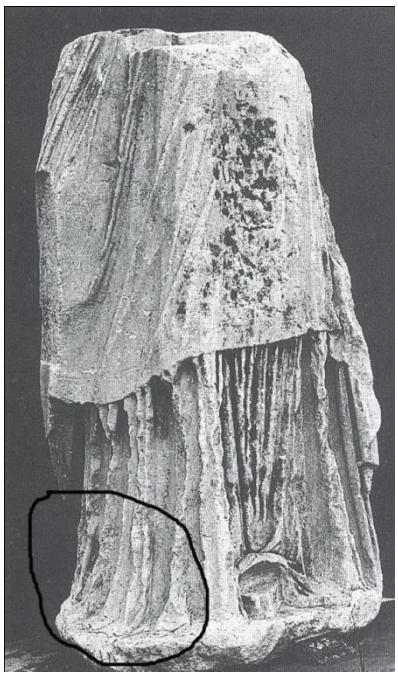
Resim 78: 99-48

Resim 79: Manto kenarında yer alan püsküller.

Resim 80: 00T35

Resim 81: Etek kıvrımları.

Resim 82: 01T17

Resim 83: 02AY2